

ხელშეკრულება სახელმწიფო შესყიდვის შესახებ N 3/174ტ

წინამდებარე ხელშეკრულება დაიდო 2021 წლის 31 მაისს ერთი მხრივ **სსიპ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო** (შემდგომში „შემსყიდველი“) წარმოდგენილი მისი გენერალური დირექტორის მოვალეობის შემსრულებლის პაატა გაფრინდაშვილის სახით და მეორეს მხრივ, **სსიპ „საქართველოს ეროვნული მუზეუმი“** (შემდგომში „მიმწოდებელი“) წარმოდგენილი მისი გენერალური დირექტორის დავით ლორთქიფანიძის სახით, „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“ საქართველოს კანონის და პრეტენდენტის სატენდერო წინადადების საფუძველზე.

შემსყიდველმა ჩაატარა ელექტრონული ტენდერი (სატენდერო განცხადების ნომერი **NAT 210007968**). **დმანისის მუნიციპალიტეტი, დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური მომსახურება, (CPV კოდი 71351914)**, რომელშიც გამარჯვებულად მიჩნეული იქნა მიმწოდებლის სატენდერო წინადადება, რომლის თანახმად მიმწოდებელმა აიღო ვალდებულება გაწიოს მომსახურება შემდეგ თანხაზე: **24957.92 (ოცდა ოთხი ათასს ცხრაას ორმოცდა ჩვიდმეტი ლარი და 92 თეთრი) ლარი** ყველა გადასახადის (დღგ-ს გარეშე) (შემდგომში „ხელშეკრულების ღირებულება“).

1. გამოყენებული ტერმინების განმარტებები

ხელშეკრულებაში გამოყენებულ ტერმინებს აქვთ შემდეგი მნიშვნელობა:

- 1.1 „ხელშეკრულება სახელმწიფო შესყიდვის შესახებ“ (შემდგომ – „ხელშეკრულება“) – შემსყიდველ ორგანიზაციასა და ტენდერში გამარჯვებულ პრეტენდენტს შორის დადებული ხელშეკრულება, რომელიც ხელმოწერილია მხარეთა მიერ, მასზე თანდართული ყველა დოკუმენტით და დამატებებით, ასევე მთელი დოკუმენტაციით, რომლებზეც ხელშეკრულებაში არის მინიშნებები.
- 1.2 „ხელშეკრულების ღირებულება“ ნიშნავს საერთო თანხას, რომელიც უნდა გადაიხადოს შემსყიდველმა ორგანიზაციამ მიმწოდებლის მიერ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების სრული და ზედმიწევნით შესრულებისათვის;
- 1.3 „შემსყიდველი ორგანიზაცია“ (შემდგომ „შემსყიდველი“) ნიშნავს ორგანიზაციას (დაწესებულებას), რომელიც ახორციელებს შესყიდვას;
- 1.4 „მიმწოდებელი“ ნიშნავს პირს, რომელმაც მოიპოვა გამარჯვება ტენდერში და უზრუნველყოფს მომსახურების გაწევას სახელმწიფო შესყიდვის შესახებ მოცემული ხელშეკრულების ფარგლებში;
- 1.5 „დღე“, „კვირა“, „თვე“ ნიშნავს კალენდარულ დღეს, კვირას, თვეს.

2. შესყიდვის ობიექტი

2.1 შესყიდვის ობიექტია **დმანისის მუნიციპალიტეტი, დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური მომსახურება**, რომელიც განისაზღვრება ტექნიკური დავალების შესაბამისად, შესყიდვის ობიექტის ტექნიკური დავალება და ხარჯთაღრიცხვა თან ერთვის ხელშეკრულებას და წარმოადგენს მის განუყოფელ ნაწილს (იხ. დანართი 1 და დანართი 2).

3. ხელშეკრულების შესრულების კონტროლი

- 3.1 შემსყიდველს ან მის წარმომადგენლებს უფლება აქვთ ხელშეკრულების შესრულების ნებისმიერ ეტაპზე განახორციელოს კონტროლი მიმწოდებლის მიერ ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებაზე და განახორციელოს მომსახურების ხარისხის პერიოდული ინსპექტირება.
- 3.2 მიმწოდებელი ვალდებულია საკუთარი რესურსებით უზრუნველყოს შემსყიდველი კონტროლის (ინსპექტირების) ჩატარებისათვის აუცილებელი პერსონალით, ტექნიკური საშუალებებით და სხვა სამუშაო პირობებით. იმ შემთხვევაში, თუ შემსყიდველი კონტროლის (ინსპექტირების) მიზნით გამოიყენებს საკუთარ ან მოწვეულ პერსონალს, მის შრომის ანაზღაურებას უზრუნველყოფს თვით შემსყიდველი.
- 3.3 მიმწოდებელი ვალდებულია საკუთარი ხარჯებით უზრუნველყოს კონტროლის (ინსპექტირების) შედეგად გამოვლენილი ყველა დეფექტის ან ნაკლის აღმოფხვრა.
- 3.4 ამ მუხლის არც ერთი პუნქტი არ ათავისუფლებს მიმწოდებელს მოცემული ხელშეკრულების სხვა ვალდებულებებისაგან.
- 3.5 მიმწოდებლის მიერ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულების კონტროლს შემსყიდველის მხრიდან განახორციელებს სსიპ „საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს“ არქეოლოგიის სამსახურის თანამშრომლები.

4. მომსახურების გაწევის პირობები და ვადები

- 4.1 წარმოდგენილი პირობებისა და ვადების ფარგლებში მიმწოდებელმა საბოლოო პროდუქციის სახით შემსყიდველს უნდა გადასცეს არქეოლოგიური კვლევის ჩატარების შედეგები ტექნიკური დავალების შესაბამისად.
- 4.2 არქეოლოგიური მომსახურების გაწევის ადგილია **დმანისის მუნიციპალიტეტი, დმანისის ნაქალაქარის ტერიტორია**.
- 4.3 შესრულებულ სამუშაოთა ანგარიშის ჩაბარების საბოლოო ვადაა ხელშეკრულების გაფორმებიდან არაუგვიანეს **2021 წლის 30 სექტემბრის ჩათვლით**.

5. შესყიდვის ობიექტის მიღება-ჩაბარების წესი

- 5.1. მიმწოდებელი ატყობინებს შემსყიდველს მომსახურების დასრულების შესახებ.
- 5.2. გაწეული მომსახურების მიღება განხორციელდება მომსახურების გაწევის შემდეგ, მხარეთა მიერ შედგენილი მიღება-ჩაბარების აქტის საფუძველზე (შემსყიდველის მხრიდან მიღება-ჩაბარების აქტების გაფორმებაზე უფლებამოსილ პირ(ებ)ს წარმოადგენენ წინამდებარე ხელშეკრულების პირობების 3.5 მუხლში მითითებული პირები).
- 5.3. შემსყიდველი ამოწმებს მიმწოდებლის მიერ გაწეული მომსახურების სრულყოფილებას, მიმწოდებლის მიერ შესაბამისი დოკუმენტების წარმოდგენის დღიდან 10 (ათი) დღის ვადაში.
- 5.4. არქეოლოგიური მომსახურების დასრულების შემდგომ ხელშეკრულების 3.5 მუხლში აღნიშნული პირების მიერ შემოწმების შედეგად შედგება შესაბამისი დასკვნა და მიღება-ჩაბარების აქტი.
- 5.5. თუ გაწეული მომსახურება არ შეესაბამება წინამდებარე ხელშეკრულების პირობებს, შემსყიდველი დადგენილი წესის შესაბამისად მიმწოდებელთან ერთად ან მის გარეშე ადგენს აქტს.
- 5.6. მიმწოდებელი ვალდებულია წუნის (დეფექტების) აღმოჩენის შესახებ შესაბამისი აქტის გაფორმებიდან 10 (ათი) დღის ვადაში აღმოფხვრას ინსპექტირების შედეგად აღმოჩენილი დეფექტები.
- 5.7. თუ შემსყიდველმა გაწეული მომსახურება შეაფასა წუნით, მომსახურება ჩაითვლება დასრულებულად დეფექტების აღმოფხვრის შემდეგ.
- 5.8. შესყიდვის ობიექტის მიღება განხორციელდება მხარეთა მიერ შედგენილი მიღება-ჩაბარების აქტ(ებ)ის საფუძველზე (შემსყიდველის მხრიდან მიღება-ჩაბარების აქტ(ებ)ის გაფორმებაზე უფლებამოსილ პირ(ებ)ს წარმოადგენენ წინამდებარე ხელშეკრულების პირობების 3.5 მუხლში მითითებული პირები).
- 5.9. მიღება-ჩაბარების აქტების გაფორმების პარალელურად, მიმწოდებელი ვალდებულია წარმოუდგინოს შემსყიდველს შესაბამისი საგადასახადო დოკუმენტაცია (მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად).

6. ანგარიშსწორება

- 6.1 ანგარიშსწორება მოხდება ლარებში.
- 6.2 გადახდის ფორმა – უნაღდო.
- 6.3 ანგარიშსწორება მოხდება **ერთ ეტაპად**, მიღება-ჩაბარების აქტის, ინსპექტირების დადებითი დასკვნის გაფორმებისა და საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული შესაბამისი საგადასახადო დოკუმენტაციის წარდგენიდან 30 (ოცდაათი) დღის ვადაში.
- 6.4. წინასწარი ანგარიშსწორების შემთხვევაში მიმწოდებელი ვალდებულია, წარმოადგინოს ავანსის სახით გადასახდელ თანხაზე საავანსო საბანკო გარანტია (არაუმეტეს ხელშეკრულების საერთო ღირებულების 30%), რომლის მოქმედების ვადა 60 (სამოცი) დღით უნდა აღემატებოდეს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ობიექტის მიწოდების ვადას. საავანსო თანხის გადახდა მოხდება შესაბამისი საბანკო გარანტიის წარმოდგენის დღიდან არაუგვიანეს 10 (ათი) სამუშაო დღის ვადაში.

7. ფასები

- 7.1 მიმწოდებლის მიერ დაფიქსირებული გასაწევი მომსახურების ფასი წარმოადგენს ხელშეკრულების ღირებულებით პარამეტრებს.
- 7.2 ხელშეკრულების ღირებულებითი პარამეტრების შეცვლა დასაშვებია მხარეთა შეთანხმებით.
- 7.5 ხელშეკრულების ღირებულებითი პარამეტრების შეცვლა დაუშვებელია, თუ ამ ცვლილებების შედეგად იზრდება ჯამური ღირებულება ან უარესდება ხელშეკრულების პირობები შემსყიდველი ორგანიზაციისათვის, გარდა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 398-ე მუხლით დადგენილი შემთხვევებისა.
- 7.4 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 398-ე მუხლით გათვალისწინებული პირობების დადგომის შემთხვევაში, დაუშვებელია სახელმწიფო შესყიდვის შესახებ ხელშეკრულების ჯამური ღირებულების 10%-ზე მეტი ოდენობის გაზრდა.

8. მხარეთა უფლება-მოვალეობანი

- 8.1. შემსყიდველი და მიმწოდებელი მოქმედებენ საქართველოს კანონმდებლობის სრული დაცვით.
- 8.2 შემსყიდველი ვალდებულია:
 - 8.2.1. დროულად და კეთილსინდისიერად შეასრულოს ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებები;
 - 8.2.2. ხელშეკრულებით გათვალისწინებული მომსახურების გაწევისას აცნობოს მიმწოდებელს ყველა განსაკუთრებული გარემოებების წარმოშობის შესახებ;
 - 8.2.3. ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირობების შესაბამისად აუნაზღაუროს მიმწოდებელს გაწეული მომსახურების ღირებულება.
- 8.3. შემსყიდველს უფლება აქვს:
 - 8.3.1. განახორციელოს კონტროლი და ზედამხედველობა მიმწოდებლის მიერ ხელშეკრულებების პირობების დაცვაზე;
 - 8.3.2. განახორციელოს კონტროლი შესაბამისი დოკუმენტაციის შედგენისას;
 - 8.3.3. მიიღოს მიმწოდებლისგან სათანადო წესით გაფორმებული დოკუმენტაცია;

- 8.3.4. საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად შეაჩეროს ან შეწყვიტოს სახელმწიფო შესყიდვის შესახებ დადებული ხელშეკრულების მოქმედება, თუ მიმწოდებლის მიერ წარმოდგენილი საკვალიფიკაციო მონაცემები ყალბი აღმოჩნდება;
- 8.4. მიმწოდებელი ვალდებულია:
- 8.4.1. დროულად და კეთილსინდისიერად შეასრულოს ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებები;
- 8.4.2. მიმწოდებელი ვალდებულია ხელშეკრულების გაფორმებიდან არაუგვიანეს 1 (ერთი) თვისა, კანონმდებლობით გათვალისწინებული პროცედურების დაცვით, აიღოს არქეოლოგიური სამუშაოების სანებართვო მოწმობა, წინააღმდეგ შემთხვევაში შემსყიდველი იტოვებს უფლებას ცალმხრივად შეწყვიტოს ხელშეკრულება.
- 8.4.3. დააკმაყოფილოს შემსყიდველის მოთხოვნა დამატებითი მონაცემების წარმოდგენის შესახებ კანონმდებლობით დადგენილი წესით;
- 8.4.4. დოკუმენტაციაზე რაიმე შენიშვნების აღმოჩენის შემთხვევაში შეტყობინების მიღებიდან 10 (ათი) დღის ვადაში აღმოფხვრას იგი, შემსყიდველის მხრიდან რაიმე დამატებითი დანახარჯების გაწევის გარეშე.
- 8.5. დოკუმენტაცია წარადგინოს ტექნიკური დავალებით განსაზღვრულ ფორმატში.
- 8.6. მიმწოდებელს უფლება აქვს:
- 8.6.1. მოსთხოვოს შემსყიდველს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირობების შესაბამისად გაწეული მომსახურების ღირებულების ანაზღაურება.

9. ხელშეკრულებაში ცვლილებების შეტანა

- 9.1 არავითარი გადახრა ან ცვლილება ხელშეკრულების პირობებში არ დაიშვება ორივე მხრის მიერ ხელმოწერილი წერილობითი შესწორებების გარდა.
- 9.2 თუ რაიმე წინასწარ გაუთვალისწინებელი მიზეზების გამო წარმოიშობა ხელშეკრულების პირობების შეცვლის აუცილებლობა, ცვლილებების შეტანის ინიციატორი ვალდებულია წერილობით შეატყობინოს მეორე მხარეს შესაბამისი ინფორმაცია მომსახურების ვადის ამოწურვამდე არაუგვიანეს 10 (ათი) დღის ვადაში.
- 9.3 ნებისმიერი ცვლილება, რომელსაც მოჰყვება ხელშეკრულების ფასის გაზრდა ან შემსყიდველისათვის პირობების გაუარესება, დაუშვებელია გარდა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 398-ე მუხლით გათვალისწინებული შემთხვევებისა „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“ საქართველოს კანონის და წინამდებარე ხელშეკრულების მოთხოვნათა გათვალისწინებით.
- 9.4 ხელშეკრულების პირობების ნებისმიერი ცვლილება უნდა გაფორმდეს ხელშეკრულების დანართის სახით, რომელიც ჩაითვლება ხელშეკრულების განუყოფელ ნაწილად.

10. უფლებების გადაცემა

- 10.1 მიმწოდებელმა შემსყიდველის წინასწარი წერილობითი თანხმობის გარეშე, არც მთლიანად და არც ნაწილობრივ არ უნდა გადასცეს მოცემული ხელშეკრულებით არსებული თავისი ვალდებულებები მესამე პირს.

11. ხელშეკრულების პირობების შეუსრულებლობა

- 11.1. ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების მთლიანად ან ნაწილობრივ შეუსრულებლობისათვის მიმწოდებელს შეიძლება დაეკისროს პირგასამტეხლო ხელშეკრულების საერთო ღირებულების ან შეუსრულებელი ნაწილის 10%-ის ოდენობით იმისდა მიხედვით მთლიანად არის ვალდებულია შეუსრულებელი თუ ნაწილობრივ;
- 11.2 ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულების ვადის (მ.შ. გეგმა-გრაფიკით გათვალისწინებული ვადების ჩამორჩენის, ვადის გადაცილების) გადაცილებისათვის დამრღვევ მხარეს დაეკისრება პირგასამტეხლოს გადახდა, ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე ხელშეკრულების ღირებულების 0.02%-ის ოდენობით.
- 11.3 მხარეს შეუძლია მოითხოვოს მეორე მხარის მიერ ნაკისრი ვალდებულებების შეუსრულებლობით ან არაჯეროვანი შესრულებით მისთვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურება.
- 11.4. ხელშეკრულების არაჯეროვნად შესრულებისას ინსპექტირების ჯგუფის მიერ წუნის (დეფექტების) აღმოჩენის შემთხვევაში, საჯარიმო სანქციების ათვლა მოხდება ხელშეკრულების 5.6 პუნქტით განსაზღვრული ვადის გასვლის შემდეგ.
- 11.5. საჯარიმო სანქციების გადახდა არ ათავისუფლებს მიმწოდებელს ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებისგან.
- 11.6. იმ შემთხვევაში, თუ დაკისრებული პირგასამტეხლოს ჯამური თანხა გადააჭარბებს ხელშეკრულების ღირებულების 3 (სამი) პროცენტს, შემსყიდველი იტოვებს უფლებას შეწყვიტოს ხელშეკრულება.

12. ხელშეკრულების შეწყვეტა მისი პირობების შეუსრულებლობის გამო

- 12.1 მიმწოდებლის მიერ ხელშეკრულების პირობების შეუსრულებლობის შემთხვევაში შემსყიდველს შეუძლია მიიღოს გადაწყვეტილება ხელშეკრულების სრული ან მისი ცალკეული პირობის მოქმედების შეწყვეტის შესახებ.
- 12.2 ხელშეკრულების ცალკეული პირობების მოქმედების შეწყვეტა არ ათავისუფლებს მხარეებს დანარჩენი ვალდებულებების შესრულებისაგან.
- 12.3 ხელშეკრულების შეწყვეტა პირობების დარღვევის გამო არ ათავისუფლებს მიმწოდებელს ხელშეკრულების შეუსრულებლობისათვის გათვალისწინებული პასუხისმგებლობისაგან.
- 12.4 შემსყიდველს შეუძლია მიიღოს გადაწყვეტილება ხელშეკრულების შეწყვეტის შესახებ აგრეთვე:

- ა) თუ შემსყიდველისათვის ცნობილი გახდა, რომ მისგან დამოუკიდებელი მიზეზების გამო იგი ვერ უზრუნველყოფს ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებას;
- ბ) მიმწოდებლის გაკოტრების შემთხვევაში;
- გ) საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ სხვა შემთხვევებში.
- 12.5 ამ მუხლის მე-4 პუნქტში მითითებულ შემთხვევებში შემსყიდველი ვალდებულია აუნაზღაუროს მიმწოდებელს ფაქტიურად გაწეული მომსახურების ღირებულება.
- 12.6 შემსყიდველი უფლებამოსილია მთლიანად ან ნაწილობრივ ცალმხრივად შეწყვიტოს ხელშეკრულება, თუკი მიმწოდებლის მხრიდან შესყიდვის ობიექტის მიწოდების ვადების დარღვევის პერიოდი აღემატება 15 (თხუთმეტი) დღეს.

13. ფორს-მაჟორი

- 13.1 ხელშეკრულების დამდები რომელიმე მხარის მიერ ხელშეკრულების პირობების შეუსრულებლობა არ გამოიწვევს საჯარიმო სანქციების გამოყენებას და ხელშეკრულების შესრულების გარანტიის დაუბრუნებლობას, თუ ხელშეკრულების შესრულების შეფერხება ან მისი ვალდებულებების შეუსრულებლობა არის ფორს-მაჟორული გარემოების შედეგი.
- 13.2 ამ მუხლის მიზნებისათვის „ფორს-მაჟორი“ ნიშნავს მხარეებისათვის გადაულახავ და მათი კონტროლისაგან დამოუკიდებელ გარემოებებს, რომლებიც არ არიან დაკავშირებული შემსყიდველისა და/ან მიმწოდებლის შეცდომებსა და დაუდევრობასთან და რომლებსაც გააჩნია წინასწარ გაუთვალისწინებელი ხასიათი. ასეთი გარემოება შეიძლება გამოწვეული იქნას ომით, სტიქიური მოვლენებით, ეპიდემიით, კარანტინით და საქონლის მიწოდებაზე ემბარგოს დაწესებით, საბიუჯეტო ასიგნებების მკვეთრი შემცირებით და სხვა.
- 13.3 ფორს-მაჟორული გარემოებების დადგომის შემთხვევაში ხელშეკრულების დამდებმა მხარემ, რომლისთვისაც შეუძლებელი ხდება ნაკისრი ვალდებულებების შესრულება, დაუყოვნებლივ უნდა გაუგზავნოს მეორე მხარეს წერილობითი შეტყობინება ასეთი გარემოებებისა და მათი გამოწვევი მიზეზების შესახებ. თუ შეტყობინების გამგზავნი მხარე არ მიიღებს მეორე მხარისაგან წერილობით პასუხს, იგი თავისი შეხედულებისამებრ, მიზანშეწონილობისა და შესაძლებლობისა და მიხედვით აგრძელებს ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებას და ცდილობს გამონახოს ვალდებულებების შესრულების ისეთი ალტერნატიული ხერხები, რომლებიც დამოუკიდებელი იქნებოდნენ ფორს-მაჟორული გარემოებების ზეგავლენისაგან.

14. სადაო საკითხების გადაწყვეტა

- 14.1 შემსყიდველმა და მიმწოდებელმა ყველა ღონე უნდა იხმაროს, რათა პირდაპირი მოლაპარაკებების პროცესში შეთანხმებით მოავგარონ ყველა უთანხმოება და დავა, წარმოქმნილი მათ შორის ხელშეკრულების ან მასთან დაკავშირებული სხვა კომპონენტის ირგვლივ.
- 14.2 თუ ასეთი მოლაპარაკებების დაწყებიდან 30 (ოცდაათი) დღის განმავლობაში შემსყიდველი და მიმწოდებელი ვერ შეძლებენ სადაო საკითხის შეთანხმებით მოგვარებას, ნებისმიერ მხრეს დავის გადაწყვეტის მიზნით შეუძლია დადგენილი წესის მიხედვით მიმართოს საქართველოს სასამართლოს.

15. გამოყენებული სამართალი

- 15.1 ხელშეკრულება დადებულია საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად და ინტერპრეტირებული იქნება საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით.

16. შეტყობინება

- 16.1 ნებისმიერი შეტყობინება, რომელსაც ერთი მხარე, ხელშეკრულების შესაბამისად, უგზავნის მეორე მხარეს, გაიგზავნება წერილის (მატერიალური ან ელექტრონული) სახით გზავნილის ან ელექტრონული ფოსტის საშუალებით, ხელშეკრულებაში მითითებული მეორე მხარის მისამართზე/ელ.ფოსტაზე.
- 16.2 შეტყობინება შედის ძალაში ადრესატის მიერ მისი მიღების დღეს, ან შეტყობინების ძალაში შესვლის დადგენილ დღეს, იმის მიხედვით, თუ ამ თარიღებიდან რომელი უფრო გვიან დგება.

17. გადასახადები და დაზევრა

- 17.1 უცხოელი მიმწოდებელი პასუხს აგებს მომსახურების გაწევისათან დაკავშირებული ყველა იმ გადასახადის, მოსაკრებლების და სხვა გადასახდელების გადახდაზე, რომლებიც გადასახდელია საქართველოს ფარგლებში და მის გარეთ.
- 17.2 ადგილობრივი მიმწოდებელი პასუხს აგებს საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი გადასახადების, მოსაკრებლების და სხვა გადასახდელების გადახდაზე, თუ ხელშეკრულების პირობებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

18. ხელშეკრულების მოქმედების ვადა

- 18.1 წინამდებარე ხელშეკრულება ძალაშია მხარეთა მიერ ხელშეკრულების ხელის მოწერის დღიდან, 2021 წლის 31 დეკემბრის ჩათვლით.

19. სხვა პირობები

19.1 არც ერთ მხარეს არა აქვს უფლება გადასცეს მესამე პირს თავისი უფლებები და მოვალეობები, მეორე მხარის წერილობითი თანხმობის გარეშე.

19.2 მესამე პირთან ურთიერთობაში მხარეები მოქმედებენ თავიანთი სახელით, ხარჯებითა და რისკით.

19.3 ხელშეკრულება შედგენილია ქართულ ენაზე. ელექტრონული ფორმატით, რომლის ამონაბეჭდი არის ელექტრონული დოკუმენტის ასლი და მას ელექტრონული დოკუმენტის თანაბარი იურიდიული ძალა აქვს. ელექტრონული დოკუმენტი ინახება ხელმოწერ მხარეებთან. ხელშეკრულებასთან დაკავშირებული ნებისმიერი მიმოწერა შესრულებული უნდა იყოს ქართულ ენაზე.

19.4 გამარჯვებული პრეტენდენტის მიერ წარმოდგენილი სატენდერო წინადადება და დანართები თან ერთვის ხელშეკრულებას და წარმოადგენს მის განუყოფელ ნაწილს.

19.5 წინამდებარე ხელშეკრულების ნებისმიერი ცვლილება ან დამატება ძალაშია მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ის წერილობითი ფორმით იქნება შედგენილი და ელექტრონული ფორმატით ხელმოწერილი მხარეთა მიერ.

20. მხარეთა რეკვიზიტები:

შემსყიდველი

სსიპ „საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის
დაცვის ეროვნული სააგენტო“

მის: ქ. თბილისი, თაბუკაშვილის #7

ელ.ფოსტა: info@heritagesites.ge

სახელმწიფო ხაზინა

კოდი: TRESGE22

ა/ა # GE24NB0330100200165022

სახაზინო კოდი - 707617111

ს/კოდი: 204562311

გენერალური დირექტორის მოვალეობის
შემსრულებელი

პაატა გაფრინდაშვილი

მიმწოდებელი

სსიპ საქართველოს ეროვნული მუზეუმი

ქ.თბილისი, რუსთაველის გამზ. 3;

ელ.ფოსტა: jashi1979@gmail.com;

ტელ.: 595 119797;

სახელმწიფო ხაზინა

კოდი: TRESGE22

ა/ა # 708467499 ს/კოდი:

204468664

გენერალური დირექტორი

დავით ლორთქიფანიძე

ხელშეკრულება დამოწმებულია მხარეთა მიერ ელექტრონული ფორმით

დმანისის მუნიციპალიტეტი, დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური კვლევა

ტექნიკური დავალება

❖ ზოგადი სახელმძღვანელო პრინციპები

საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების/ძეგლების მოვლა-პატრონობა და მათი შენარჩუნება მნიშვნელოვანია სახელმწიფოს განვითარების პროცესში. ჩასატარებელი სამუშაოებით მოხდება საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების/ძეგლების შესასწავლად და დასაცავად საჭირო ღონისძიებების განხორციელება.

❖ კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტის/ძეგლის მოკლე აღწერა

დმანისის შუა საუკუნეების ნაქალაქარი მდებარეობს ქვემო ქართლში, მდინარე მაშავერას ხეობაში. ძეგლის მისამართია: დმანისის მუნიციპალიტეტი, სოფელი პატარა დმანისი.

პირველი გეგმიური სამუშაოები დმანისის შუა საუკუნეების ნაქალაქარის ტერიტორიაზე 1936-1937 წლებში განხორციელდა. ამის შემდგომ, გეგმიური არქეოლოგიური სამუშაოები დმანისის არქეოლოგიურ ძეგლზე 1960 წლიდან წარმოებს (სიმონ ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმი; საქართველოს არქეოლოგიური კვლევის ცენტრი; საქართველოს ეროვნული მუზეუმი).

1982 წლის 14 ივნისის საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს №422 განკარგულებით დმანისის ისტორიულ-არქიტექტურული მუზეუმ-ნაკრძალი დაარსდა.

2005 წლის 4 ოქტომბერს, საქართველოს პრეზიდენტის №818 განკარგულებით დმანისის ისტორიულ-არქიტექტურული მუზეუმ-ნაკრძალი შეურთდა საქართველოს ეროვნულ მუზეუმს და ეწოდა საქართველოს ეროვნული მუზეუმის დმანისის მუზეუმ-ნაკრძალი.

საქართველოს პრეზიდენტის 2006 წლის 7 ნოემბერის №665 ბრძანებულების საფუძველზე დმანისის ნაქალაქარს მიენიჭა ეროვნული მნიშვნელობის კატეგორიის კულტურის უძრავი ძეგლის სტატუსი.

2007 წლის 24 ოქტომბერს, საქართველოს კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის სამინისტროს წარდგინებით დმანისი იუნესკოს კულტურული მემკვიდრეობის წევრობის კანდიდატა სიაში შევიდა.

დმანისი არქეოლოგიური ძეგლი სამი ძირითადი ეპოქით – ქვედა პალეოლითური ხანის სადგომ-ადგილსაპოვებლით, გვიანბრინჯაო-ადრერკინის ხანის ნამოსახლარით და შუა საუკუნეების ქალაქის ვრცელი არქეოლოგიური, ისტორიულ-არქიტექტურული ნაშთებითაა წარმოდგენილი.

თავდაცვითი კედლებით გარშემორტყმული ძირითადი ქალაქის ტერიტორია (მოიცავს 13 ჰა) მდინარეების, მაშავერასა და ფინეზაურის შესართავთან წარმოქმნილ ხეობისში, მაღალ ვულკანურ კონცხზეა განლაგებული. გალავნითა და შიდაციხით დაცულ ქალაქის ტერიტორიას სამხრეთიდან მთის ფერდობზე მდებარე ქალაქის სამაროვანი (დაახ. 25 ჰა) აკრავს. მდინარე მაშავერას ხეობაში, ნაქალაქარის ჩრდილო-დასავლეთით, ქალაქის ერთ-ერთი გარეუბანი – კლდეში ნაკვეთი, ოთხ იარუსად განლაგებული ათეულობით კლდის სახლია შემორჩენილი. ნაქალაქარის სამხრეთ-აღმოსავლეთით, დღევანდელ სოფელ პატარა დმანისის ადგილას შემორჩენილია საზოგადოებრივ აბანოთა სამი კომპლექსი. აქვეა, ძველი ქალაქის ეკონომიკური შემოგარენის ტერიტორიაზე შემორჩენილი სხვადასხვა დანიშნულების შენობათა ნაშთები.

ამდენად, მიუხედავად იმისა, რომ ტერიტორია დღესათვის ნაქალაქარადაა ქცეული, აქ მაინც იკითხება ოდესღაც ძლიერი ქალაქის სტრუქტურული ნაწილები: 1. ქალაქის თავდაცვითი სისტემა – შიდაციხე, ქალაქის გალავანი და კარიბჭე, საიდუმლო გვირაბი; 2. ქალაქის შიდაუბნები (რელიგიურ-ეთნიკური, საწარმოო ტერიტორიები); 3. ქალაქის გარეუბნები – სამოსახლო, სავაჭრო, სამეურნეო-საწარმოო, საზოგადოებრივი დანიშნულების ადგილები; 4. ქალაქის სამაროვანი; 5. ქალაქის ეკონომიკური რაიონი ქალაქისპირა სოფლებით; 6. ქალაქზე გამავალი სამხედრო-სტრატეგიული და სავაჭრო გზები და გზებთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურა.

დმანისში, ადრე შუა საუკუნეებში არსებულ დაბის ტიპის დასახლებაში, IX საუკუნიდან ციხის აშენება და ქალაქის ეტაპობრივი ჩამოყალიბება დაიწყო. წერილობით წყაროებშიც დმანისი სწორედ ამ პერიოდიდან იჩენს თავს. დავით აღმაშენებლიდან მოყოლებული, დმანისი ქართველ მეფეთა სამეფო ქალაქი ხდება და მას მეფის მიერ დანიშნული მოხელეები – ამირები მმართვევენ. XII-XIV საუკუნეებში, ქალაქობის მეორე ეტაპზე, დმანისი მნიშვნელოვანი სტრატეგიული პუნქტი, ქვეყნის სამხრეთი საზღვრის თავდაცვითი სისტემის ნაწილი ხდება და საქართველოს სამეფოს საერთო სავაჭრო-ეკონომიკურ სისტემაში ჩართული, თავისი განვითარების მაქსიმუმს აღწევს. 1245 წელს დმანისში იჭრება სპილენძის ფული, შესაბამისად ქალაქში მოქმედებს სამეფო ზარაფხანა. დასტურდება აქტიური სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობები გარესამყაროსთან. ამ ყოველივეს კი, სხვადასხვა ფაქტორებთან ერთად, დიდწილად ქალაქის მნიშვნელოვან სავაჭრო გზებზე მდებარეობაც განაპირობებდა.

არქეოლოგიური მონაცემების მიხედვით, ქალაქში დაწინაურებული ჩანს ვაჭრობა, ხელოსნობის დარგები: მოჭიქული და მოუჭიქავი კერამიკის, მინის ნაწარმის წარმოება, მეტალურგია, საფეიქრო საქმიანობა და ტყავის დამუშავება, მცენარეული ზეთის წარმოება თუ სხვ. ქალაქის აყვავების შესაბამისად იზრდება ქალაქის მოსახლეობაც. დმანისი ყალიბდება, როგორც აღმოსავლურ-ქართული მრავალეთნიკური ქალაქი.

XIV საუკუნის ბოლოს ქალაქი თემურ ლენგის შემოსევათა შედეგად ნადგურდება და აქედან მოყოლებული XVIII საუკუნის ბოლომდე, დმანისის ხსენებისას იგულისხმება არა ქალაქი, არამედ ბარათაშვილთა საფოცადლო გვარის მიერ აღდგენილი ციხე და სოფლის ტიპის მცირე სამოსახლო პუნქტი.

დმანისის ნაქალაქარი, აქ შემორჩენილი ისტორიულ-არქიტექტურული და არქეოლოგიური ძეგლებით, უმნიშვნელოვანეს ადგილს იკავებს შუა საუკუნეების ამიერკავკასიის ნაქალაქართა შორის. ნაქალაქარის ტერიტორიაზე ესოდენ თვალსაჩინოაა წარმოდგენილი შუა საუკუნეების დმანისის მოსახლეობის ეთნიკურ-კონფესიური სურათი. საკულტო ძეგლები: დმანისის სიონის საკათედრო ტაძარი (XII-XIII სს.), წმინდა მარინეს ეკლესია (XIII-XIV სს.), სხვა მცირე ეკლესიები; სომხური უბნის პატარა ეკლესია (XIII-XIV სს.), ე.წ. „მინარეთიანი მეჩეთი“ და მუსლიმური სასწავლებელი – მედრესე (XII-XIII სს.), ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთი“ (XIII-XIV სს.); ქალაქის სამაროვანზე არსებული ქართულწარწერიანი საფლავის ქვები, სომხურწარწერიანი ე.წ. „ხაჩკარები“ და არაბულწარწერიანი საფლავის ქვები, ასევე ისლამური მავზოლეუმები. მეტად საინტერესოა დმანისის სამაროვანზე არსებულ მემორიალური ძეგლების სახით დაფიქსირებული, ზოგადად, სხვადასხვა ეთნიკურ-კონფესიურ კულტურათა გამოხატულება და ასახვა ადგილობრივ, მატერიალურ კულტურაში. ხშირ შემთხვევაში მოცემულია ამ კულტურათა საოცარი სინკრეტიზმი და თავისებური, ადგილობრივად ჩამოყალიბებული ქალაქური კულტურის ტენდენციები.

კვლევის მიზანი შუა საუკუნეების დმანისის ურბანული სურათის, მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური, ეთნიკური და კონფესიური კუთვნილების საკითხების შესწავლას წარმოადგენს. ქალაქ დმანისის გეგმარებითი სტრუქტურის პრინციპებისა და მასში შემავალ ცალკეულ სეგმენტთა ინტერდისციპლინური კვლევა მნიშვნელოვნად გაამდიდრებს ჩვენს ცოდნას დმანისის ნაქალაქო ცხოვრების ისტორიის შესახებ.

2020 წელს, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვს ეროვნული სააგენტოს მიერ გამოცხადებულ კონკურსში გამარჯვებული პროექტის ფარგლებში, დმანისის ნაქალაქარის რამდენიმე არქეოლოგიურ უბანზე ჩატარდა არქეოლოგიური გათხრები. ნაქალაქარის ტერიტორიაზე გამოვლინდა სხვადასხვა ნაგებობების ნაშთები, რომელთა საშენებლო ფენების სტრატეგრაფიული მიმართება ძველი ქალაქის ქრისტიანული და ისლამური რელიგიური შენობების მიმართ, მათი აგების თარიღისა და მშენებლობის გარემოებების ამსახველ სურათს იძლევა. ქალაქის სამაროვანის ტერიტორიაზე, ჩატარებული ახალი გათხრებით გამოვლინდა ძველი ქალაქის მოსახლეობის სამარხებზე სხვადასხვა ტიპის საფლავის ქვებით მოწყობილი მიწისზედა მემორიალური ძეგლები.

❖ ძეგლზე ჩასატარებელი არქეოლოგიური სამუშაოები:

1. დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების III უბანზე მდებარე ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთის“ მიმდებარე ტერიტორიის გაწმენდა მცენარეული საფარისგან (ბალახები, ეკალ-ბარდები) და ზედაპირული ქვებისგან. ფართობი 40x40 მეტრი.

2. დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების III უბანზე მდებარე ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთის“ სამხრეთ-დასავლეთით არსებული, XX საუკუნის 80-იან წლებში გათხრილი შენობა-ნაგებობების გაწმენდა ჭრილებიდან ჩაშლილი მიწის ფენებისგან (ნაკვეთის საკადასტრო კოდი: 82.12.20.001). ფართობი: 10x10 მეტრი.
3. დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების III უბანზე (ნაკვეთის საკადასტრო კოდი: 82.12.20.001) მდებარე ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთის“ სამხრეთ-დასავლეთით (GPS X: 4936459.561 Y: 5062212.265) 5x5 მეტრ ფართობზე ჰუმუსისა და ნანგრევ-ნაყარი ფენის მოხსნა 0.50 მეტრ სიღრმეზე და თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით მიწის ურიკით გატანა.
4. დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების III უბანზე მდებარე (ნაკვეთის საკადასტრო კოდი: 82.12.20.001) ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთის“ სამხრეთ-დასავლეთით 5x5 მეტრი ფართობის თხრილის (GPS X: 4936459.561 Y: 5062212.265) გათხრები, კულტურული ფენის პრეპარაცია და მოთხრილი მიწის თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით ურიკით გატანა.
5. დმანისის ნაქალაქარის სამაროვანის ტერიტორიის მცენარეული საფარისგან (ბალახები, ეკალ-ბარდები) გაწმენდა. ფართობი 30x30 მეტრი.
6. დმანისის ნაქალაქარის სამაროვანის ტერიტორიაზე (GPS X: 4935916.738 Y: 5061126.023) 5x5 მეტრ ფართობზე ჰუმუსისა და ნანგრევ-ნაყარი ფენის მოხსნა 0.50 მეტრ სიღრმეზე და თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით მიწის ურიკით გატანა.
7. დმანისის ნაქალაქარის სამაროვანის ტერიტორიაზე (GPS X: 4935916.738 Y: 5061126.023) 5x5 მეტრ ფართობის თხრილის გათხრები, კულტურული ფენის პრეპარაცია და მოთხრილი მიწის თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით ურიკით გატანა.
8. დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების I უბანზე მდებარე დმანისის სიონის ჩრდილოეთით არსებული ტერიტორიის მცენარეული საფარისგან (ბალახები, ეკალ-ბარდები) გაწმენდა. ფართობი 30x30 მეტრი.
9. დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების I უბანზე მდებარე დმანისის სიონის ჩრდილოეთით (GPS X: 4936189.792 Y: 5062115.628) არსებულ ტერიტორიაზე 5x5 მეტრ ფართობზე ჰუმუსისა და ნანგრევ-ნაყარი ფენის მოხსნა 0.50 მეტრ სიღრმეზე და თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით მიწის ურიკით გატანა.
10. დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების I უბანზე მდებარე დმანისის სიონის ჩრდილოეთით (GPS X: 4936189.792 Y: 5062115.628) არსებულ ტერიტორიაზე 5x5 მეტრ ფართობის თხრილის გათხრები, კულტურული ფენის პრეპარაცია და მოთხრილი მიწის თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით ურიკით გატანა.

❖ არქეოლოგიური გათხრების ჩატარების პირობები

სამუშაოების ჩატარებისას ყურადღება უნდა მიექცეს სამუშაოთა შესრულების ხარისხობრივ მაჩვენებლებს, რომელთა დაცვა სავალდებულოა კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების ფასეული ელემენტების შესანარჩუნებლად. მუშაობის პროცესში მიმწოდებელი ვალდებულია, სამუშაოები შეასრულოს სავალდებულო არქეოლოგიური სამუშაოების მეთოდების სრული დაცვით;

მიმწოდებელი ვალდებულია არქეოლოგიურ კვლევით სამუშაოებში უზრუნველყოს სტუდენტების ჩართულობა;

სამუშაოთა მიმდინარეობისას გამოვლენილი არქეოლოგიური ობიექტები და არქეოლოგიური მასალა მიმწოდებელმა სათანადოდ უნდა დაიცვას დაზიანებისგან, განადგურებისა და დაკარგვისგან, ასევე გარემო პირობებისა და სხვა არასასურველი ზემოქმედებისგან;

თუ არქეოლოგიურ სამუშაოთა მიმდინარეობისას გამოვლინდა მაღალი მატერიალური ღირებულების მქონე ნივთი (ნივთები), ამასთანავე, მეთოდოლოგიური, კლიმატური, ტექნიკური ან სხვა პირობების გამო ვერ

ხერხდება მისი (მათი) დაუყოვნებლივ ამოღება და უსაფრთხო ადგილას ტრანსპორტირება, მიმწოდებელი ვალდებულია, დაუყოვნებლივ მიმართოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს შესაბამის ტერიტორიულ ორგანოს;

მოდრავი არქეოლოგიური მონაპოვარი, უნდა ჩაბარდეს უახლოეს მუზეუმ-ნაკრძალს, მუზეუმს ან სხვა შესაბამის სამეცნიერო დაწესებულებას სათანადო თანხმებებ დოკუმენტაციასთან ერთად;

არქეოლოგიური სამუშაოების მიმდინარეობისას, ახლად გამოვლენილი გარემოებ(ებ)ით გამოწვეული ცვლილებები შეთანხმებულ უნდა იქნეს შემსყიდველთან.

❖ ძირითადი პირობები

მიმწოდებელი შემსყიდველთან შეთანხმებული სამუშაოების გრაფიკის შესაბამისად, წარუდგენს მას ინფორმაციას, წერილობითი ანგარიშის სახით, გათვალისწინებული სამუშაოების მიმდინარეობის შესახებ. იგი ვალდებულია, გაითვალისწინოს შემსყიდველის შენიშვნები და წინადადებები, რაც შემდგომში საფუძვლად დაედება შესრულებული სამუშაოების ანაზღაურებას.

სამუშაოების შესრულების გრაფიკი განსაზღვრავს სამუშაოთა მიმდინარეობას და შემსყიდველისათვის ეტაპობრივად წარდგენის გეგმას.

ჩატარებული არქეოლოგიური გათხრების ანგარიშები, უნდა ჩაბარდეს ქვემოთ ჩამოთვლილი კრიტერიუმების გათვალისწინებით:

ტექსტი აკრეფილი უნდა იყოს A4 ზომის სტანდარტულ ფურცელზე;

შრიფტის სახე - Sylfaen;

ტექსტის შრიფტის ზომა - 11;

სქოლიოს შრიფტის ზომა - 10;

სტრიქონებს შორის ინტერვალი - 1,15;

ფურცლის გვერდზე ტექსტის მინდორი: მარცხნიდან - 1.5სმ, მარჯვნიდან - 1 სმ, ზემოდან - 2.5 სმ, ქვემოდან 2.5 ს.

ავტორის სახელი და გვარი დაიწეროს სათაურის ქვეშ, მარჯვენა მხარეს. ელექტრონული ფოსტის მითითებით.

სურათები - ნუმერაციის მითითება ტექსტში, ფრჩხილების გამოყენებით, მაგ., (სურ.1).

საჭიროების შემთხვევაში შესაძლებელია ლიტერატურისა და შენიშვნების ჩატანა სქოლიოში.

რეზიუმე ინგლისურ ენაზე.

შესრულებული სამუშაოების ანგარიში შემსყიდველს წარედგინება - ანგარიშის ელექტრონული ვერსიის კომპაქტური დისკის (2 ეგზემპლარი), მაღალი რეზოლუციის ფოტომასალის კომპაქტური დისკისა (1 ეგზემპლარი) და მყარი ასლი ალბომის სახით (1 ეგზემპლარი).

მიმწოდებელი ვალდებულია, არქეოლოგიური სამუშაოების დაწყებამდე კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტზე დაამონტაჟოს ჩასატარებელი სამუშაოების ამსახველი საინფორმაციო ბანერი, რომელიც უნდა შეიცავდეს შემდეგ ინფორმაციას:

მესაკუთრე;

შემსყიდველი;

მიმწოდებელი;

ჩასატარებელი სამუშაოს სახეობა.

❖ **შემსყიდველისთვის გადასაცემი საბოლოო პროდუქცია**

წარმოდგენილი პირობებისა და ვადების ფარგლებში, მიმწოდებელმა საბოლოო პროდუქციის სახით შემსყიდველს უნდა გადასცეს არქეოლოგიური კვლევის ჩატარების შედეგები, შემდეგი შემადგენლობით:

შესწავლილი ტერიტორიის, მასზე გამოვლენილი ობიექტების ფიქსაცია და მოპოვებული მასალის პირველადი დამუშავება, მათ შორის ფოტო და ვიზუალური აღწერის მასალები;

შესწავლილი ტერიტორიის (ობიექტის) ისტორიულ-ბიბლიოგრაფიული და საარქივო კვლევის მასალები შესაბამისი წყაროების მითითებით, მასზე მოპოვებული პირველადი ინფორმაციის საარქივო მონაცემებთან მიმართების ანალიზი;

აეროფოტო გადაღების მასალები;

შესწავლილი ტერიტორიის ადგილმდებარეობის სიტუაციური გეგმა (მასშტაბი 1:2000 ან 1:500), GPS კოორდინატებით;

არქეოლოგიური კვლევისას გამოვლენილი ობიექტების განლაგების სქემა და ანაზომი; გამოხაზული ნახაზები (მასშტაბი 1:10 ან 1:20 ან 1:25 ან 1:50 ან 1:100) ძირითადი პარამეტრების ზომების დატანით;

შესწავლილი ტერიტორიის კვადრატებად დაყოფის სქემა;

ტექსტური აღწერილობა.

❖ **სამუშაოთა შესრულების ვადები**

შესრულებული სამუშაოს ანგარიშის ჩაბარების საბოლოო ვადაა არაუგვიანეს 2021 წლის 30 სექტემბერი.

2021 წ. დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების ხარჯთაღრიცხვა

I. ფიზიკური სამუშაოები

№	სამუშაოების ჩამონათვალი	განზომ. ერთ	რაოდენ.	ერთ. ფასი ლარი	სულ ღირებულება ლარი
1	2	3	4	5	6
	არქეოლოგიური სამუშაოები				
1	დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების III უბანზე მდებარე ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთის“ მიმდებარე ტერიტორიის გაწმენდა მცენარეული საფარისგან (ბალახები, ეკალ-ბარდები), ზედაპირული ქვებისგან და გატანა თვითმცლელით. ფართობი 40x40 მეტრი.	მ ²	1600	3	4800
2	დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების III უბანზე მდებარე ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთის“ სამხრეთ-დასავლეთით არსებული, XX საუკუნის 80-იან წლებში გათხრილი შენობა-ნაგებობების გაწმენდა ჭრილებიდან ჩაშლილი მიწის ფენებისგან (ნაკვეთის საკადასტრო კოდი: 82.12.20.001) და მიწის გატანა 20 მ ურიკით. ფართობი: 10x10 მეტრი.	მ ²	100	35	3500
3	დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების III უბანზე (ნაკვეთის საკადასტრო კოდი: 82.12.20.001) მდებარე ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთის“ სამხრეთ-დასავლეთით (GPS X: 4936459.561 Y: 5062212.265) 5x5 მეტრ ფართობზე ჰუმუსისა და ნანგრევ-ნაყარი ფენის მოხსნა 0.50 მეტრ სიღრმეზე და თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით მიწის ურიკით გატანა.	მ ³	13	40	500
4	დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების III უბანზე მდებარე (ნაკვეთის საკადასტრო კოდი: 82.12.20.001) ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთის“ სამხრეთ-დასავლეთით 5x5 მეტრი ფართობის თხრილის (GPS X: 4936459.561 Y: 5062212.265) გათხრები, კულტურული ფენის პრეპარაცია და მოთხრილი მიწის თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით ურიკით გატანა.	მ ²	25	40	1000
5	დმანისის ნაქალაქარის სამაროვანის ტერიტორიის მცენარეული საფარისგან (ბალახები, ეკალ-ბარდები) გაწმენდა. ფართობი 30x30 მეტრი.	მ ²	900	3	2700
6	დმანისის ნაქალაქარის სამაროვანის ტერიტორიაზე (GPS X: 4935916.738 Y: 5061126.023) 5x5 მეტრ ფართობზე ჰუმუსისა და ნანგრევ-ნაყარი ფენის მოხსნა 0.50 მეტრ სიღრმეზე და თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით მიწის ურიკით გატანა.	მ ³	13	40	500
7	დმანისის ნაქალაქარის სამაროვანის ტერიტორიაზე (GPS X: 4935916.738 Y: 5061126.023) 5x5 მეტრ ფართობის თხრილის გათხრები, კულტურული ფენის პრეპარაცია და მოთხრილი მიწის თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით ურიკით გატანა.	მ ²	25	40	1000
8	დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების I უბანზე მდებარე დმანისის სიონის ჩრდილოეთით არსებული ტერიტორიის მცენარეული საფარისგან (ბალახები, ეკალ-ბარდები) გაწმენდა და გატანა თვითმცლელით. ფართობი 30x30 მეტრი.	მ ²	900	3	2700
9	დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების I უბანზე მდებარე დმანისის სიონის ჩრდილოეთით (GPS X: 4936189.792 Y: 5062115.628) არსებულ ტერიტორიაზე 5x5 მეტრ ფართობზე ჰუმუსისა და ნანგრევ-ნაყარი ფენის მოხსნა 0.50 მეტრ სიღრმეზე და თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით მიწის ურიკით გატანა.	მ ³	13	40	500

10	დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების I უბანზე მდებარე დმანისის სიონის ჩრდილოეთით (GPS X: 4936189.792 Y: 5062115.628) არსებულ ტერიტორიაზე 5x5 მეტრი ფართობის თხრილის გათხრები, კულტურული ფენის პრეპარაცია და მოთხრილი მიწის თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით ურიკით გატანა.	მ ²	25	35	875
ჯამი I					18075.0

II. კვლევითი სამუშაოები

	დასახელება	სულ ღირებულება, ლარი
1	შესწავლილი ტერიტორიისა და მასზე არსებული ობიექტების ფიქსაცია, მათ შორის ფოტო და ვიზუალური აღწერის მასალები	600.00
2	შესწავლილი ტერიტორიის (ობიექტის) ისტორიულ-ბიბლიოგრაფიული და საარქივო კვლევის მასალები, შესაბამისი წყაროების მითითებით. მისი პირველადი ინფორმაციის საარქივო მონაცემებთან მიმართების ანალიზი	450.00
3	შესწავლილ ტერიტორიაზე მოპოვებული პირველადი ინფორმაციის საარქივო მონაცემებთან მიმართების ანალიზი	450.00
4	შესწავლილი ტერიტორიის ადგილმდებარეობის სიტუაციური გეგმა (მასშტაბი 1:2000 და 1:500), GPS კოორდინატებით	500.00
5	საკვლევი ტერიტორიის კვადრატებად დაყოფის სქემა	500.00
6	აროფოტო გადაღება	600.00
7	არქეოლოგის ხელმოწერით დადასტურებული შურფების განლაგების სქემა	500.00
8	არქეოლოგიური კვლევისას გამოვლენილი ძეგლების განლაგების სქემა და ანაზომი	500.00
9	გამოხაზული ნახაზები (მასშტაბი 1:10 ან 1:20 ან 1:25 ან 1:50 ან 1:100) ძირითადი პარამეტრების ზომების დატანით	450.00
10	ტექსტური აღწერილობა	450.00
ჯამი II		5000.0

	სულ პირდაპირი ხარჯები (ჯამი I+ჯამი II)		23075.00
	ზედნადები ხარჯები	4%	923.00
	ჯამი		23998.00
	მოგება	4%	959.92
	ჯამი		24957.92
	დღგ 0%	0%	0.00
	ჯამი		24957.92

საქართველოს ეროვნული მუზეუმი

საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული
სააგენტოს მიერ 2021 წელს გამოცხადებული ტენდერის NAT210007968
(დმანისის მუნიციპალიტეტი, დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგია)
სამუშაოთა ჩატარების ორგანიზების პროექტი

(1 ივლისი- 30 სექტემბრის ჩათვლით საბოლოო ანგარიშის წარდგენის ვალდებულებით)

2021 წელი

კვლევითი სამუშაოების საპროექტო დოკუმენტაცია

განმარტებითი ბარათი:

- **ძეგლის დასახელება:**

დმანისის ნაქალაქარი – მდინარეების მაშავერასა და ფინეზაურის შეერთების ადგილას მდებარე კონცხი (ილუსტ. 1-2).

- **ადგილმდებარეობა (მისამართი):**

საქართველო, დმანისის მუნიციპალიტეტი, სოფ. პატარა დმანისი (საფოსტო კოდი: 1700), საქართველოს ეროვნული მუზეუმი დმანისის მუზეუმ-ნაკრძალი, დმანისის სიონის საკათედრო ტაძარი

- **გეოგრაფიული კოორდინატები:**

აღმ. გრძედი 44° 20' 42.711"

ჩრდ. განედი 41° 20' 12.909"

- **GPS მონაცემები:**

ნაქალაქარი: UTM 38T X 445211, Y 4576366

- **მისამართი გუგლის რუკების საძიებო სისტემაში:**

Dmanisi Archaeological Museum - 41.336929, 44.345198 (Google maps)

- **საპროექტო ტერიტორიის მფლობელი:**

სახელმწიფო/საქართველოს ეროვნული მუზეუმი; საქართველოს საპატრიარქო/დმანისის ეპარქია.

- **არქეოლოგიური სამუშაოების შემსრულებელი:**

საქართველოს ეროვნული მუზეუმი,

დმანისის სართაშორისო არქეოლოგიური ექსპედიცია

სატენდერო პროექტით გათვალისწინებულ სამუშაოებს შესასრულებს საქართველოს ეროვნული მუზეუმის 7 თანამშრომლისგან შემდგარი მკვლევართა ჯგუფი; 5 სტუდენტი; 8-10 ადგილობრივი მუშა.

- **საკვლევი საპროექტო ობიექტი, სამუშაოების წარმოების მიზანი, აუცილებლობა და შესაბამისობა კანონმდებლობასთან**

დმანისის ნაქალაქარი ერთ-ერთი გამორჩეული და უმნიშვნელოვანესი მრავალფენიანი არქეოლოგიური ძეგლია. ტერიტორიაზე წარმოდგენილია სამი ძირითადი ეპოქა:

შუა საუკუნეების ნაქალაქარი:

შიდაციხე და ქალაქის თავდაცვით გალავანს შიგნით მოქცეული ქალაქის სხვადასხვა ნაწილები – ეთნიკურ-კონფესიური, საწარმოო-სახელოსნო უბნები – (IX-XVIII სს.), ქალაქის კარიბჭე (IX-XVIII სს.), ქალაქის საიდუმლო გვირაბი (XII-XIII სს.), რელიგიური დანიშნულების ნაგებობები – დმანისის სიონი (XII-XIII სს.), წმინდა მარინეს ეკლესია (XII-XVII სს.), ორი მეჩეთი, მედრესე (მუსლიმური სასწავლებელი – XII-XIV სს.), საცხოვრებელი და სამეურნეო დანიშნულების სხვა შენობა-ნაგებობები და ა.შ.

გვიანბრინჯაო-ადრერკინის ხანის არქეოლოგიური ფენები – ნამოსახლარი (ძვ. წ. IX-VII სს.): შენობა-ნაგებობები, სამეურნეო ორმოები, სამარხები.

დმანისის ადრე პალეოლითური ძეგლი (1,8-1,7 მლნ წელი) – ჰომინიდთა ერთ-ერთი უძველესი სადგომი და ამავე პერიოდის ფაუნის მრავალრიცხოვან წარმომადგენელთა ადგილსაპოვებელი.

შუა საუკუნეების ნაქალაქარ დმანისის არქეოლოგიური კვლევა – გამოწვევები და სამომავლო პერსპექტივები

შუა საუკუნეების საქართველოს ქალაქების კვლევა ქართული არქეოლოგიის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მიმართულებათაგანია. აქტიური სამეცნიერო მუშაობა ამ კუთხით XX საუკუნის 30-იანი წლებში დაიწყო. ამ დროიდან მოყოლებული, დღემდე მეტ-ნაკლები სისრულით რამდენიმე ნაქალაქარია შესწავლილი. არქეოლოგიური სამუშაოებიდან მომდინარე მონაცემებმა მნიშვნელოვნად შეავსო ჩვენს ხელთ არსებული წერილობითი ცნობები შუა საუკუნეების საქართველოს ქალაქების ისტორიის შესახებ, მათი წარმოშობის განმსაზღვრელი ფაქტორების, ფუნქციის, შემდგომი განვითარების ეტაპების, ქალაქგეგმარების, სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურული ცხოვრების თავისებურებების წარმოსაჩენად. მიუხედავად ამისა, ძნელი იქნება დავასახელოთ მეტ-ნაკლებად სრულყოფილად შესწავლილი ნაქალაქარი, სადაც დაბეჯითებითად შეგვეძლება გვესაუბრა ქალაქის

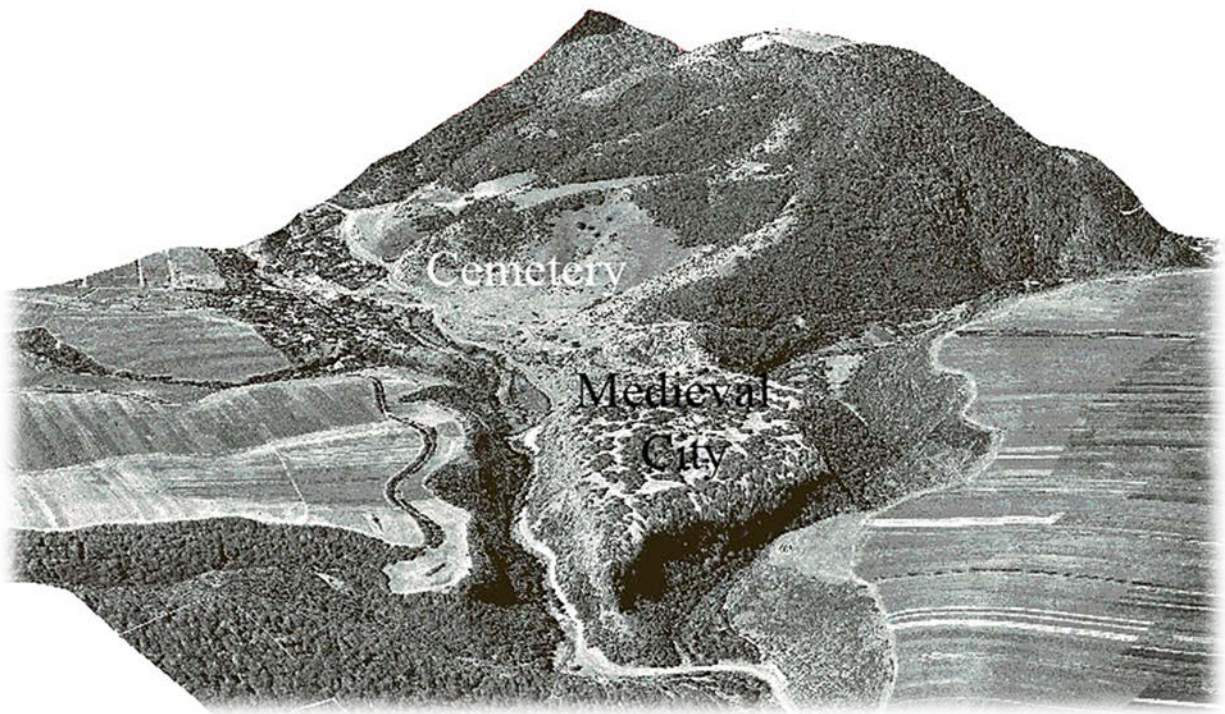
ხუროთმოძღვრულ იერსახეზე, ფუნქციონალური და ეთნიკურ-კონფენსიური ნიშნით ზონირებაზე, განვითარების ქრონოლოგიურ დინამიკაზე. ხშირ შემთხვევაში, არქეოლოგიური გათხრები ჩატარებულია ვიზუალურად დღემდე რამდენადმე კარგად ხილულ ობიექტებზე: ქალაქების ციტადელებსა და საფორტიფიკაციო სისტემებზე, ტაძრების თუ სხვა მონუმენტური ხუროთმოძღვრების ძეგლების არეალებში. არქეოლოგიური გათხრების ლოკალიზაცია ძეგლის კონკრეტულ ლანდშაპტურ ნაწილში შესაძლოა ასევე განპირობებული იყოს ახალმშენებლობებით გამოწვეული არქეოლოგიური ობიექტების შემთხვევითი გამოვლინებით. შესაბამისად, ცოტა რამ ვიცით ქალაქის უბნების შემადგენელი, ამჟამად თითქმის მთლიანად მიწის ქვეშ მოქცეული, ნანგრევების სახით შემორჩენილი რიგითი ნაგებობების და ცალკეული ობიექტის შესახებ; მოკლებული ვართ ინფორმაციას მათთვის დამახასიათებელი ქალაქგეგმარებითი პრინციპების, განაშენიანების წამყვანი ხუროთმოძღვრული თემების, შიდა და გარეუბნების თავისებურებების, სამაროვანების ლოკალიზაციისა და გავრცელების ფარგლების შესახებ. გვიჭირს საუბარი ისეთი საკითხების გარშემო, როგორიცაა საქალაქო წარმოება და ხელოსნობის დარგები, წარმოებისთვის საჭირო ნედლეულით მომარაგების წყაროები, ქალაქის ძირითადი სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობათა მიმართულებები და რაც მეტად აქტუალურია ისეთი საკითხების შესახებ როგორიცაა ზოგადად, ქალაქის მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური, ეთნიკურ-რელიგიური სურათი.

ზემოჩამოთვლილ ფაქტორებს თავისი ობიექტური ახსნა გააჩნია. ხშირად ძველი ქალაქების ნაშთები თანამედროვე მსხვილი ურბანული ცენტრების ან სოფლის ტიპის მოზრდილი დასახლებების ფარგლებშია მოქცეული და მათი სტრუქტურის მნიშვნელოვანი ნაწილები უკანასკნელი საუკუნეების საცხოვრებელ-ინდუსტრიული კვარტალების მშენებლობისას განადგურებულია; შესაძლოა შუა საუკუნეების ასეთი ქალაქების ძირითადი უბნების ნაშთები თანამედროვე კვარტალების და ინფრასტრუქტურის ქვეშ ნაწილობრივ შემონახულიცაა, მაგრამ მათი არქეოლოგიური კვლევა მხოლოდ გამოჩაგრის შემთხვევებში, ძველი, მოქმედი ნაგებობების ადგილზე ახალმშენებლობის გაშლის წინაა შესაძლებელი, ასეთი უსისტემო, მცირემასშტაბიანი გათხრების შედეგად კი ისტორიული ქალაქების გეგმარებისა და მათი ზონების ფუნქციონალური დატვირთვის თაობაზე მეტად პირობითი დასკვნების შემუშავებაა შესაძლებელი.

ყოველივე ზემომოყვანილის ფონზე, შუა საუკუნეებში ფუნქციონირების პოტენციურად სრულყოფილი არქეოლოგიური სურათის წარმოსაჩენად,

გამონაკლისებს ისეთი ნაქალაქარები წარმოადგენს, რომელთა ტერიტორიას შემდგომში ურბანული რეოკუპაცია აღარ განუცდია. ნაქალაქარი დმანისის სწორედ ამ უკანასკნელთა რიგს განეკუთვნება.

დმანისის შუა საუკუნეების ნაქალაქარი ერთ-ერთი საეტაპო ძეგლია არამარტო საქართველოს, არამედ რეგიონის, სამხრეთ კავკასიის მასშტაბით.

სურ. 1. დმანისის შუა საუკუნეების ნაქალაქარი

დმანისი მრავალფენიანი არქეოლოგიური ძეგლია აქ წარმოდგენილი სამი ძირითადი ეპოქით – ქვედა პალეოლითის სადგომ-ადგილსაპოვებლით, გვიანბრინჯაო-ადრერკინის ხანის ნამოსახლარით და შუა საუკუნეების ქალაქის ვრცელი არქეოლოგიური, ისტორიულ-არქიტექტურული ნაშთებით.

დმანისის შუა საუკუნეების ნაქალაქარი (მოიცავს 13 ჰა) მდინარეების, მაშავერასა და ფინეზაურის შესართავთან წარმოქმნილ ხერთვისში, მაღალ ვულკანურ კონცხზეა განლაგებული. გალავნითა და შიდაციხით დაცულ ქალაქის ტერიტორიას სამხრეთიდან მთის ფერდობზე მდებარე ქალაქის სამაროვანი (დაახ. 25 ჰა) აკრავს. მდინარე მაშავერას ხეობაში, ნაქალაქარის ჩრდილო-დასავლეთით, ქალაქის ერთ-ერთი გარეუბანი – კლდეში ნაკვეთი, ოთხ იარუსად განლაგებული ათეულობით კლდის სახლია შემორჩენილი. ნაქალაქარის სამხრეთ-აღმოსავლეთით, დღევანდელ

სოფელ პატარა დმანისის ადგილას შემორჩენილია საზოგადოებრივ აბანოთა სამი კომპლექსი. აქვე, ძველ საქარავნო გზასთან, უნდა არსებულიყო ფუნდუკ-ქარვასლები და სხვა სავაჭრო ადგილები.

ამდენად, მიუხედავად იმისა, რომ ტერიტორია ნაქალაქარადაა ქცეული, აქ დღეისთვის მაინც იკითხება ოდესღაც ძლიერი ქალაქის სტრუქტურული ნაწილები:

1. ქალაქის თავდაცვითი სისტემა – შიდაციხე, ქალაქის გალავანი და კარიბჭე, საიდუმლო გვირაბი;
2. ქალაქის შიდაუბნები (რელიგიურ-ეთნიკური, საწარმოო ტერიტორიები);
3. ქალაქის გარეუბნები – სამოსახლო, სავაჭრო, სამეურნეო-საწარმოო, საზოგადოებრივი დანიშნულების ადგილები;
4. ქალაქის სამაროვანი;
5. ქალაქის ეკონომიკური რაიონი ქალაქისპირა სოფლებით;
6. ქალაქზე გამავალი სამხედრო-სტრატეგიული და სავაჭრო გზები და გზებთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურა.

სურ. 2. დმანისის სიონი, წმინდა მარინეს ეკლესია, შიდაციხე. ხედი ჩრდილოეთიდან

დმანისში, ადრე შუა საუკუნეებში არსებულ დაბის ტიპის დასახლებაში, IX საუკუნიდან ციხის აშენება და ქალაქის ეტაპობრივი ჩამოყალიბება დაიწყო. წერილობით წყაროებშიც დმანისი სწორედ ამ პერიოდიდან იჩენს თავს. დავით აღმაშენებლიდან მოყოლებული, დმანისი ქართველ მეფეთა სამეფო ქალაქი ხდება და მას მეფის მიერ დანიშნული მოხელეები – ამირები მმართვენ. XII-XIV საუკუნეებში, ქალაქობის მეორე ეტაპზე, დმანისი მნიშვნელოვანი სტრატეგიული პუნქტი, ქვეყნის სამხრეთი საზღვრის თავდაცვითი სისტემის ნაწილი ხდება და საქართველოს სამეფოს საერთო სავაჭრო-ეკონომიკურ სისტემაში ჩართული, თავისი განვითარების

მაქსიმუმს აღწევს. 1245 წელს დმანისში იჭრება სპილენძის ფული, შესაბამისად ქალაქში მოქმედებდა სამეფო ზარაფხანა. დასტურდება აქტიური სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობები გარესამყაროსთან. ამ ყოველივეს კი, სხვადასხვა ფაქტორებთან ერთად, დიდწილად ქალაქის მნიშვნელოვან სავაჭრო გზებზე მდებარეობაც განაპირობებდა.

არქეოლოგიური მონაცემების მიხედვით, ქალაქში დაწინაურებული ჩანს ვაჭრობა, ხელოსნობის დარგები: მოჭიქული და მოუჭიქავი კერამიკის, მინის ნაწარმის წარმოება, მეტალურგია, საფეიქრო საქმიანობა და ტყავის დამუშავება, მცენარეული ზეთის წარმოება თუ სხვ. ქალაქის აყვავების შესაბამისად იზრდება ქალაქის მოსახლეობაც. დმანისი ყალიბდება, როგორც აღმოსავლურ-ქართული მრავალეთნიკური ქალაქი.

XIV საუკუნის ბოლოს ქალაქი თემურ ლენგის შემოსევათა შედეგად ნადგურდება და აქედან მოყოლებული XVIII საუკუნის ბოლომდე, დმანისის ხსენებისას იგულისხმება არა ქალაქი, არამედ ბარათაშვილთა საფეოდალო გვარის მიერ აღდგენილი ციხე და სოფლის ტიპის მცირე სამოსახლო პუნქტი.

სურ. 3. ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთი“ და დმანისის სიონი (დასავლეთი კარიბჭე)

დმანისის ნაქალაქარი, აქ შემორჩენილი ისტორიულ-არქიტექტურული და არქეოლოგიური ძეგლებით, უმნიშვნელოვანეს ადგილს იკავებს შუა საუკუნეების ამიერკავკასიის ნაქალაქართა შორის. ნაქალაქარის ტერიტორიაზე ესოდენ თვალსაჩინოდაა წარმოდგენილი შუა საუკუნეების დმანისის მოსახლეობის ეთნიკურ-კონფესიური სურათი. საკულტო ძეგლები: დმანისის სიონის საკათედრო ტაძარი (XII-XIII სს.), წმინდა მარინეს ეკლესია (XIII-XIV სს.), სხვა მცირე ეკლესიები; სომხური უბნის პატარა ეკლესია (XIII-XIV სს.), ე.წ. „მინარეთიანი მეჩეთი“ და

მუსლიმური სასწავლებელი – მედრესე (XII-XIII სს.), ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთი“ (XIII-XIV სს.); ქალაქის სამაროვანზე არსებული ქართულწარწერიანი საფლავის ქვები, სომხურწარწერიანი ე.წ. „ხაჩკარები“ და არაბულწარწერიანი საფლავის ქვები, ასევე ისლამური მავზოლეუმები. მეტად საინტერესოა დმანისის სამაროვანზე არსებულ მემორიალური ძეგლების სახით დაფიქსირებული, ზოგადად, სხვადასხვა ეთნოკონფესიურ კულტურათა გამოხატულება და ასახვა ადგილობრივ, მატერიალურ კულტურაში. ხშირ შემთხვევაში მოცემულია ამ კულტურათა საოცარი სინკრეტიზმი და თავისებური, ადგილობრივად ჩამოყალიბებული ქალაქური კულტურის ტენდენციები.

სურ. 4. დმანისის სამაროვანი. ქართულწარწერიანი საფლავის ქვები (XIII ს).
ბოლნისის მუზეუმი

სურ. 5. დმანისის სამაროვანი. სომხურწარწერიანი მემორიალური ძეგლი, ე.წ. „ხაჩკარი“ (XIII ს) და არაბულწარწერიანი საფლავის ქვა ისლამურ მავზოლეუმთან (XIII-XIV სს.).

სურ. 6. ისლამური მავზოლეუმი. XIII-XIV სს. დმანისის სამაროვანი

წლების განმავლობაში ნაქალაქარ დმანისის შესწავლა სხვადასხვა მიმართულებით წარმოებდა. ამაში იგულისხმება ქალაქის პოლიტიკური ისტორია, მასთან დაკავშირებული ისტორიული წყაროთმცოდნეობა, დმანისის საფორტიფიკაციო სისტემები, ნაქალაქარის ცალკეული ნაგებობის კვლევა, დმანისიდან მომდინარე არქეოლოგიური მასალის – კერამიკის, ნუმიზმატიკური მონაპოვრის შესწავლა, იმპორტის გზით მოხვედრილი არქეოლოგიური მასალის სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობის ფონზე ინტერპრეტირება და ა.შ.

აღნიშნულ ეტაპზე, ჩვენი კვლევის მიზანი და სურვილია ნაკლებად შესწავლილი საკითხების წინ წამოწევა, ამ მიმართულებით უფრო სრულყოფილი და ინტერდისციპლინური კვლევის წარმართვა. ასეთად გვესახება დმანისის ქალაქობის ხანის მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური, ეთნიკური და კონფესიური კუთვნილების საკითხები, ქალაქ დმანისის გეგმარებითი სტრუქტურის პრინციპები, მასში შემავალ ცალკეულ სეგმენტთა კვლევა.

მიმდინარე წლის სეზონზე, საპროექტო გეგმით ასეთი კვლევების კონკრეტულ სამიზნე ობიექტებად ნაქალაქარის რამდენიმე, არქეოლოგიურად და სამეცნიერო კვლევის აქტუალობიდან გამომდინარე ჩვენთვის საინტერესო უბანი გვესახება. ესენია:

ნაქალაქარის ქრისტიანულ უბანში განლაგებული დმანისის სიონის მიმდებარე ტერიტორია. აღნიშნულ ტერიტორიაზე სამუშაოები უკანასკნელად 2017 წელს წარმოებდა. ტაძრის მიმდებარედ არქეოლოგიური კვლევების გაგრძელების საჭიროება განპირობებულია შუა საუკუნეების ქალაქ დმანისის ამ მთავარი ქრისტიანული უბნის შესწავლის განსაკუთრებული მნიშვნელობიდან, დმანისის

სიონისა და მის კომპლექსში შემავალი სხვადასხვა ობიექტების აგების თარიღის და განვითარების ქრონოლოგიის დადგენის საჭიროებიდან.

ნაქალაქარის ისლამურ უბანში შემორჩენილი ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთის“ ტერიტორია. შუა საუკუნეების დმანისის მუსლიმური მოსახლეობის საცხოვრებელი, საკულტო ნაგებობების კვლევა იძლევა შესაძლებლობას მივიღოთ ახალი მონაცემები შუა საუკუნეების ქალაქების მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური, ეთნიკური და რელიგიური შემადგენლობის, მათთან დაკავშირებული პროცესების, საქალაქო ცხოვრების, წარმოების და სხვათა შესახებ.

დმანისის შემთხვევაში აღნიშნული ისლამური ძეგლები მდებარეობს დმანისის ნაქალაქარზე მოწყობილ სავე-არქეოლოგიურ მუზეუმის ტერიტორიაზე. ამდენად, ახალი არქეოლოგიური გათხრების ფართობი კიდევ უფრო გაზრდის მუზეუმის ტერიტორიაზე არსებულ ვიზიტორთათვის განკუთვნილ მარშუტებში შემავალ არქეოლოგიურ და ისტორიულ-არქიტექტურული ობიექტების რაოდენობას.

დმანისის შუა საუკუნეების ნაქალაქარის სამაროვანი.

შუა საუკუნეების, ქალაქობის პერიოდის დმანისში, ისევე როგორც აღმოსავლეთ საქართველოს სხვა დიდ ქალაქებში, თვალსაჩინოა სხვადასხვა წარმომავლობის მოსახლეობის განსხვავებული კულტურის, რელიგიის, ტრადიციების გავლენა ურთიერთზე და ყოველივე ამის ასახვა ყოფით ცხოვრებაში, მატერიალურ კულტურაში. სხვადასხვა კულტურის, ტრადიციების ერთმანეთთან შერწყმა და შედეგად მიღებული ერთგვარი ადგილობრივი, ქალაქურ კულტურაში ასახული სინკრეტიზმი კი სწორედ რომ პირველ რიგში ქალაქის სამაროვანზე შეინიშნება.

როგორც ნაქალაქარის, ისე სამაროვანის ტერიტორიაზე დაგეგმილი არქეოლოგიური კვლევები შესაძლებლობებს შექმნის და ერთგვარი წინაპირობა იქნება შემდგომი ღონისძიებებისა, რომლითაც შესაძლებელი გახდება მომზადდეს სარესტავრაციო პროექტები ცალკეულ ობიექტებზე. ხოლო, აღნიშნული სამუშაოების დასრულების შემდეგ ესა თუ ის ისტორიულ-არქიტექტურული ძეგლი გახდეს არსებული თუ ახალი ტურისტული მარშუტის ნაწილი.

* * *

არქეოლოგიური სამუშაოების პროექტი გულისხმობს არქეოლოგიური კვლევის (არქეოლოგიური გათხრები, დაზვერვითი ხასიათის სამუშაოები, ტოპოგრაფირება და ა.შ.) წარმოებას დმანისის ნაქალაქარის და სამაროვნის ტერიტორიაზე.

საპროექტო ტერიტორია ექცევა საქართველოს ეროვნული მუზეუმის დმანისის მუზეუმ-ნაკრძალის და საქართველოს საპატრიარქოს სარგებლობაში არსებულ საკადასტრო ნაკვეთებზე. ესენია:

1. ნაქალაქარის I არქეოლოგიური უბნი, დმანისის სიონის ტაძრის ჩრდილოეთით მდებარე ტერიტორია.
2. დმანისის ნაქალაქარი. არქეოლოგიური გათხრების III უბანი (ტერიტორია შეესაბამება მუზეუმ-ნაკრძალის ფარგლებში არსებულ დმანისის ადრე პალეოლითური ძეგლზე მოწყობილ დმანისის საველე-არქეოლოგიური მუზეუმის ტერიტორიას. აღნიშნულ უბანზე მდებარეობს პალეოლითური გათხრების 1-ელი, მე-2-ე და მე-3-ე ბლოკები).
სამუშაოები იწარმოებს დმანისის ნაქალაქარის ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთის“ სიახლოვეს.
3. დმანისის შუა საუკუნეების ნაქალაქარის სამაროვანი.

- სამუშაოების წარმოების აუცილებლობა და მისი შესაბამისობა კანონმდებლობასთან:

ძეგლის მრავალფენიანობა და აქ აღმოჩენილი უნიკალური მასალა, განაპირობებს მეცნიერულ ინტერესს, შესაბამისად, მასზე შემდგომი კვლევის გაგრძელების აუცილებლობას.

ძეგლზე ჩასატარებელი არქეოლოგიური სამუშაოების წარმოდგენილი პროექტი სრულად შეესაბამება საქართველოს კანონს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ.

- საპროექტო არქეოლოგიური კვლევა-ძიების მოსალოდნელი შედეგები:

ძეგლის უნიკალურობიდან გამომდინარე, საპროექტო ობიექტზე შესრულებული სამუშაოები და ახალი არქეოლოგიური მასალა მნიშვნელოვნ წვლილს შეიტანს დმანისის კომპლექსური კვლევის საქმეში.

- გათხრების შედეგად გამოვლენილი უძრავი და მოძრავი არქეოლოგიური ობიექტების კონსერვაციის, შენახვის გარანტიები

არქეოლოგიური გათხრების შედეგად გამოვლენილი მოძრავი არქეოლოგიური მასალა, მისი სათანადო დამუშავების მიზნით პირველ ეტაპზე განთავსდება

დმანისის მუზეუმ-ნაკრძალის არქეოლოგიურ ლაბორატორიასა და მუზეუმ-ნაკრძალის არქეოლოგიურ საცავში (შუა საუკუნეების მასალა), ხოლო აღნიშნული სამუშაოების დასრულების შემდეგ პალეოლითური ძეგლიდან მომდინარე მასალა გადავა საქართველოს ეროვნული მუზეუმის სიმონ ჯანაშიას მუზეუმის გეოლოგია-პალეონტოლოგიის ფონდში.

არქეოლოგიური სამუშაოების პროექტი

▪ არქეოლოგიური სამუშაოების ხასიათი:

საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის ეროვნული სააგენტოს მიერ გამოცხადებული ტენდერის შესაბამისად დაგეგმილი სამუშაოები მოიცავს საველე-არქეოლოგიურ გათხრებს, ტოპოგრაფიულ, საველე-საბაზო ლაბორატორიულ სამუშაოებს და სხვა არქეოლოგიური კვლევისთვის დამახასიათებელ აქტივობებს.

საველე-არქეოლოგიური სამუშაოები

ადრე პალეოლითურ ძეგლზე სამუშაოები განახლდება უკვე არსებულ კვადრატთა სისტემაში. არქეოლოგიურ მონაპოვართა ფოტო და გრაფიკულ ფიქსაციასთან ერთად იმუშავებს ტოტალური აგეგმარების დანადგარი (TMS), რაც საშუალებას იძლევა ადგილზევე შეიქმნას მონაცემთა ბაზები, დეტალურად აიგეგმოს გათხრების უბნები, დაფიქსირდეს თითოეული მონაპოვრის ზუსტი მდებარეობა – გათხრილ მონაკვეთებში მასალის სივრცეში გადანაწილების კომპიუტერული სურათი (3D).

ახლად გაჭრილი, ან არსებული და აღნიშნულ არქეოლოგიურ სეზონზე გაფართოებული თხრილები აისახება სიტუაციურ გეგმასა და სხვა ნახაზებზე. გაგრძელდება ძეგლის სტრატეგრაფიული კვლევა. ყველა ახალი ჭრილი (პროფილი) ჩაიხატება, ფენები აიზომება და დაფიქსირდება ციფრული ფოტოაპარატით.

ჭრილებიდან მოხდება სედიმენტის ნიმუშების აღება ანალიზების ჩასატარებლად.

გათხრილი არქეოლოგიური ფენები მნიშვნელობისა და საჭიროების შესაბამისად გაიცრება. ასევე, იწარმოებს ე.წ. „მიწის რეცხვა“ რაც საშუალებას მოგვცემს გამოვავლინოთ ნამარხი წვრილი ძუძუმწოვრები და პალეონოლოგიური მასალა.

▪ არქეოლოგიური სამუშაოების არეალი (კოორდინატები) ძეგლის ტერიტორიაზე:

საპროექტო არქეოლოგიური გათხრების არეალი მოიცავს დმანისის მუზეუმ-ნაკრძალის ტერიტორიაზე არსებულ რამდენიმე არქეოლოგიურ უბანს.

- დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების III უბანზე მდებარე ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთის“ მიმდებარე ტერიტორიის გაწმენდა მცენარეული საფარისგან (ბალახები, ეკალ-ბარდები) და ზედაპირული ქვებისგან. ფართობი 40x40 მეტრი.
- დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების III უბანზე მდებარე ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთის“ სამხრეთ-დასავლეთით არსებული, XX საუკუნის 80-იან წლებში გათხრილი შენობა-ნაგებობების გაწმენდა ჭრილებიდან ჩამოღობილი მიწის ფენებისგან (ნაკვეთის საკადასტრო კოდი: 82.12.20.001). ფართობი: 10x10 მეტრი.
- დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების III უბანზე (ნაკვეთის საკადასტრო კოდი: 82.12.20.001) მდებარე ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთის“ სამხრეთ-დასავლეთით (GPS X: 4936459.561 Y: 5062212.265) 5x5 მეტრ ფართობზე ჰუმუსისა და ნანგრევ-ნაყარი ფენის მოხსნა 0.50 მეტრ სიღრმეზე და თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით მიწის ურიკით გატანა.
- დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების III უბანზე მდებარე (ნაკვეთის საკადასტრო კოდი: 82.12.20.001) ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთის“ სამხრეთ-დასავლეთით 5x5 მეტრი ფართობის თხრილის (GPS X: 4936459.561 Y: 5062212.265) გათხრები, კულტურული ფენის პრეპარაცია და მოთხრილი მიწის თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით ურიკით გატანა.
- დმანისის ნაქალაქარის სამაროვანის ტერიტორიის მცენარეული საფარისგან (ბალახები, ეკალ-ბარდები) გაწმენდა. ფართობი 30x30 მეტრი.
- დმანისის ნაქალაქარის სამაროვანის ტერიტორიაზე (GPS X: 4935916.738 Y: 5061126.023) 5x5 მეტრ ფართობზე ჰუმუსისა და ნანგრევ-ნაყარი ფენის მოხსნა 0.50 მეტრ სიღრმეზე და თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით მიწის ურიკით გატანა.
- დმანისის ნაქალაქარის სამაროვანის ტერიტორიაზე (GPS X: 4935916.738 Y: 5061126.023) 5x5 მეტრ ფართობის თხრილის გათხრები, კულტურული ფენის პრეპარაცია და მოთხრილი მიწის თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით ურიკით გატანა.
- დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების I უბანზე მდებარე დმანისის სიონის ჩრდილოეთით არსებული ტერიტორიის მცენარეული საფარისგან (ბალახები, ეკალ-ბარდები) გაწმენდა. ფართობი 30x30 მეტრი.
- დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების I უბანზე მდებარე დმანისის სიონის ჩრდილოეთით (GPS X: 4936189.792 Y: 5062115.628) არსებულ ტერიტორიაზე 5x5 მეტრ ფართობზე ჰუმუსისა და ნანგრევ-ნაყარი ფენის

მოხსნა 0.50 მეტრ სიღრმეზე და თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით მიწის ურიკით გატანა.

- დმანისის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების I უბანზე მდებარე დმანისის სიონის ჩრდილოეთით (GPS X: 4936189.792 Y: 5062115.628) არსებულ ტერიტორიაზე 5x5 მეტრ ფართობის თხრილის გათხრები, კულტურული ფენის პრეპარაცია და მოთხრილი მიწის თხრილიდან 15 მეტრის მოშორებით ურიკით გატანა.

▪ **არქეოლოგიური სამუშაოების მოცულობა:**

ძეგლზე ჩასატარებელი სამუშაოების მთლიანი ფართობი შეადგენს დაახლოებით 200-300 მ²-ს. არქეოლოგიური, გათხრითი – მიწის სამუშაოების ფართობი შეადგენს 75 მ²

▪ **პროექტით გათვალისწინებული სამუშაოების ეტაპები:**

- მოსამზადებელი

- საველე-არქეოლოგიური

- საკონსერვაციო-სარეკულტივაციო (საჭიროების შემთხვევაში გათხრილი თხრილების, კვადრატებისა დაფარვა საიზოლაციო ტენტით და მიწის შრით მომავალი არქეოლოგიური სეზონის დაწყებამდე).

- ანგარიშის მომზადება

- **პროექტით გათვალისწინებული სამუშაოების ვადები საბოლოო ანგარიშის წარმოდგენის ვალდებულებით:**

2021 წლის 1 ივლისი - 30 სექტემბერი

- **არქეოლოგიური სამუშაოების კალენდარული გრაფიკი:**

მოსამზადებელი: 1.07.2021 – 6.07.2021,

საველე-არქეოლოგიური: 7.07.2021 – 20.09.2021,

საკონსერვაციო-სარეკულტივაციო: 21.09.2021 – 25.09.2021,

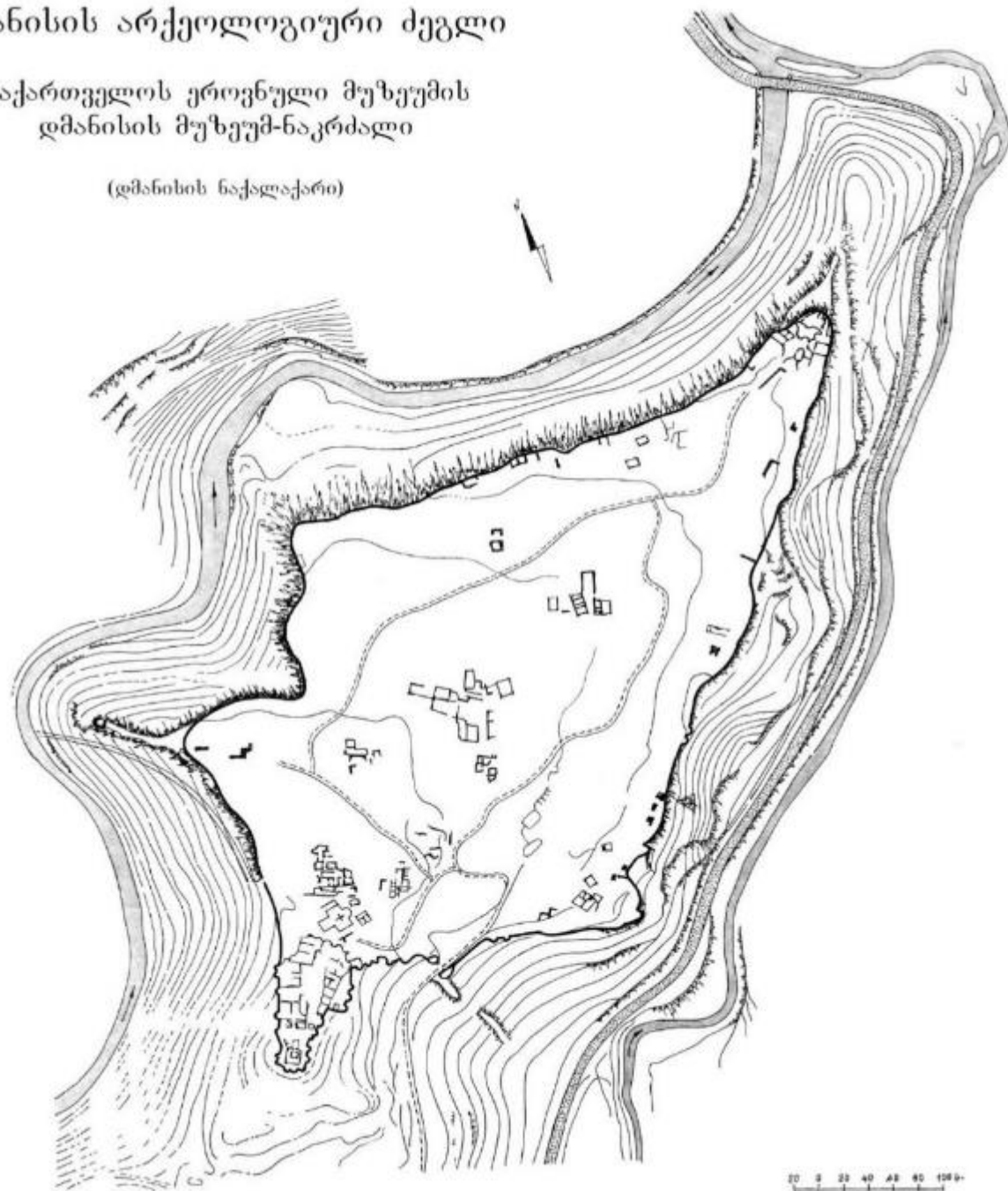
ანგარიშის მომზადება და ჩაბარება: 26.09.2021 – 30.09.2021.

ილუსტრაციები

დმანისის არქეოლოგიური ძეგლი

საქართველოს ეროვნული მუზეუმის
დმანისის მუზეუმ-ნაკრძალი

(დმანისის ნაქალაქარი)

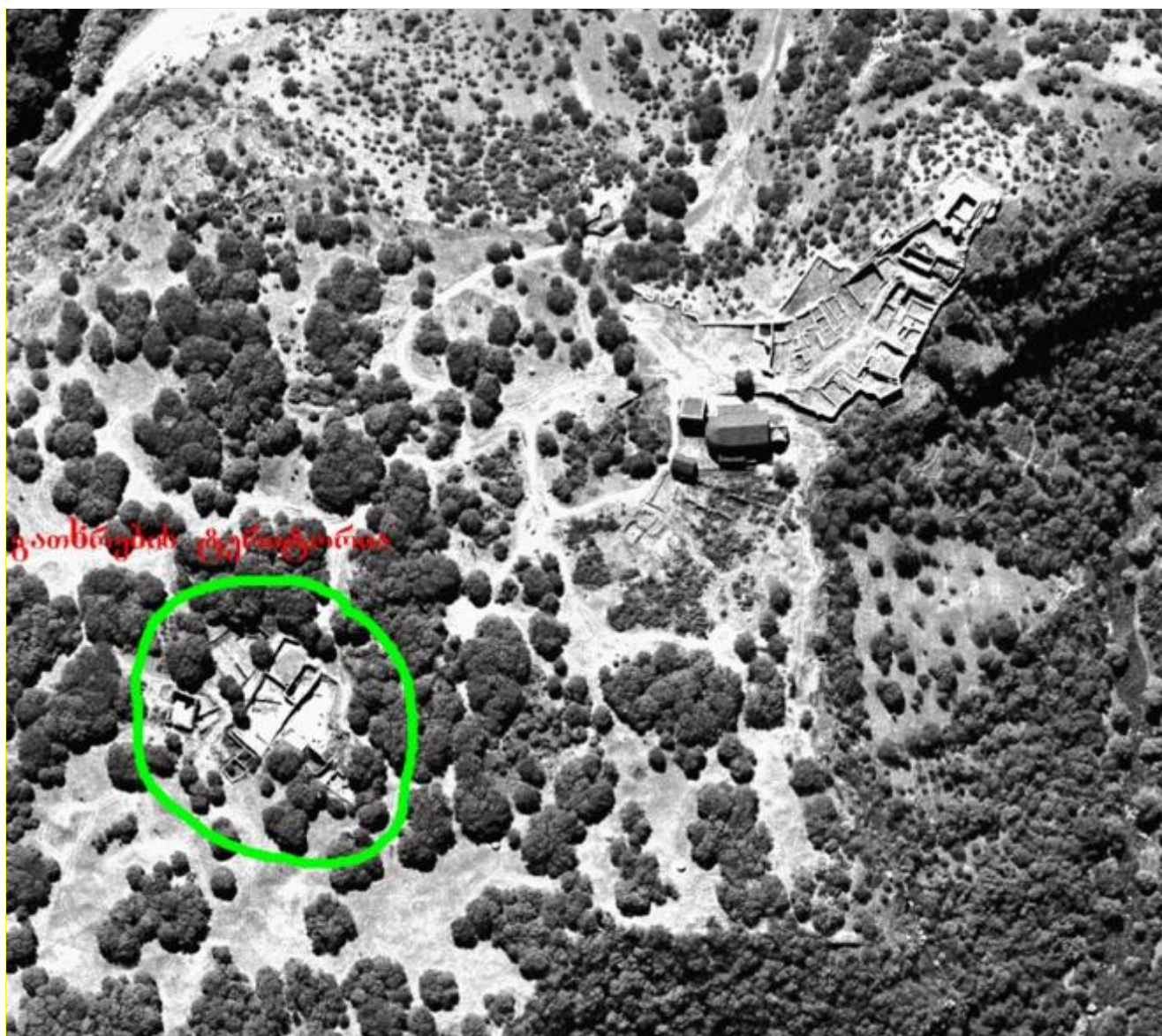

ილუსტრაცია 1. დმანისის ნაქალაქარი, გეგმა

ილუსტრაცია 2

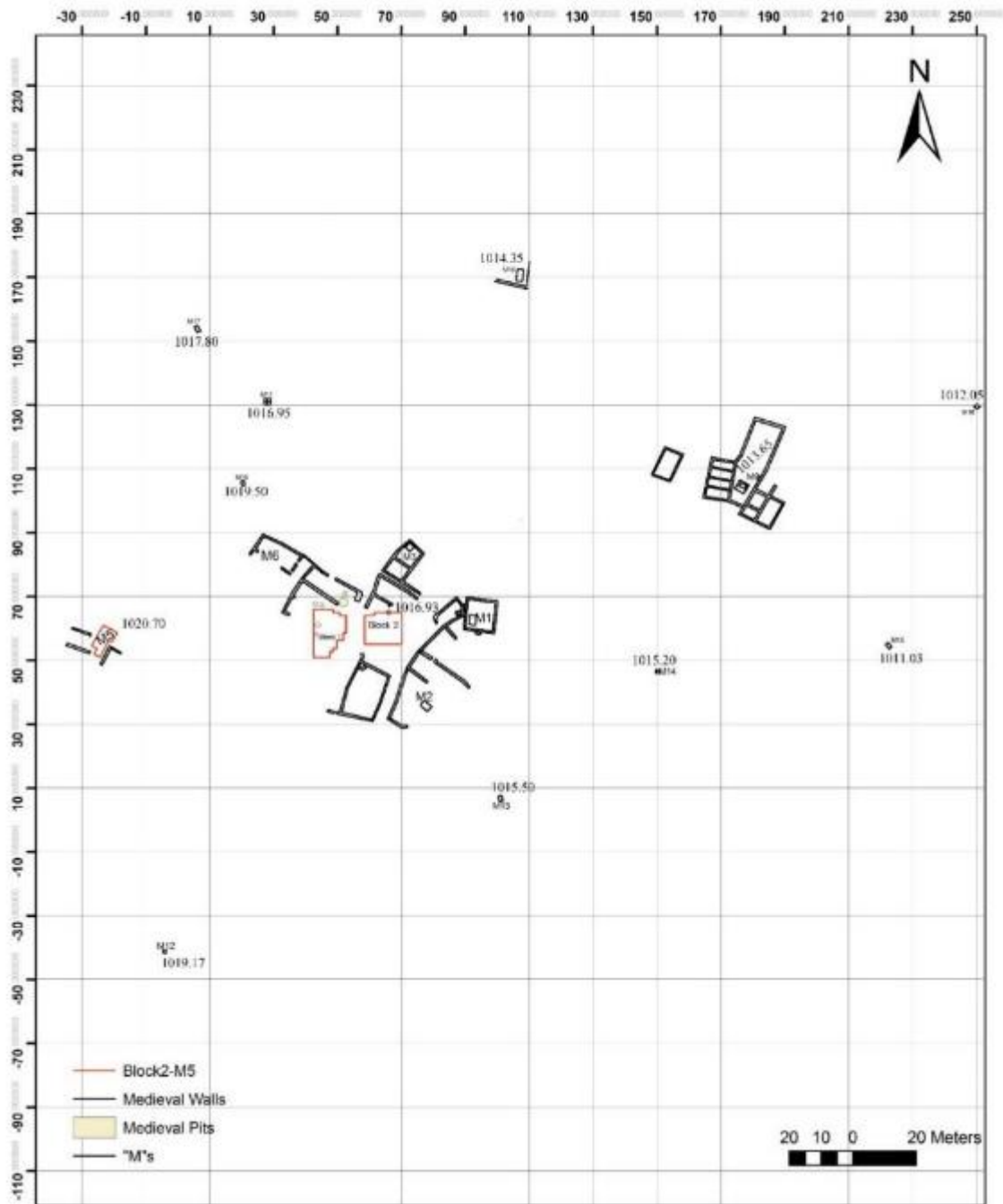
დმანისის ნაქალაქარი, ხედი სამხრეთიდან

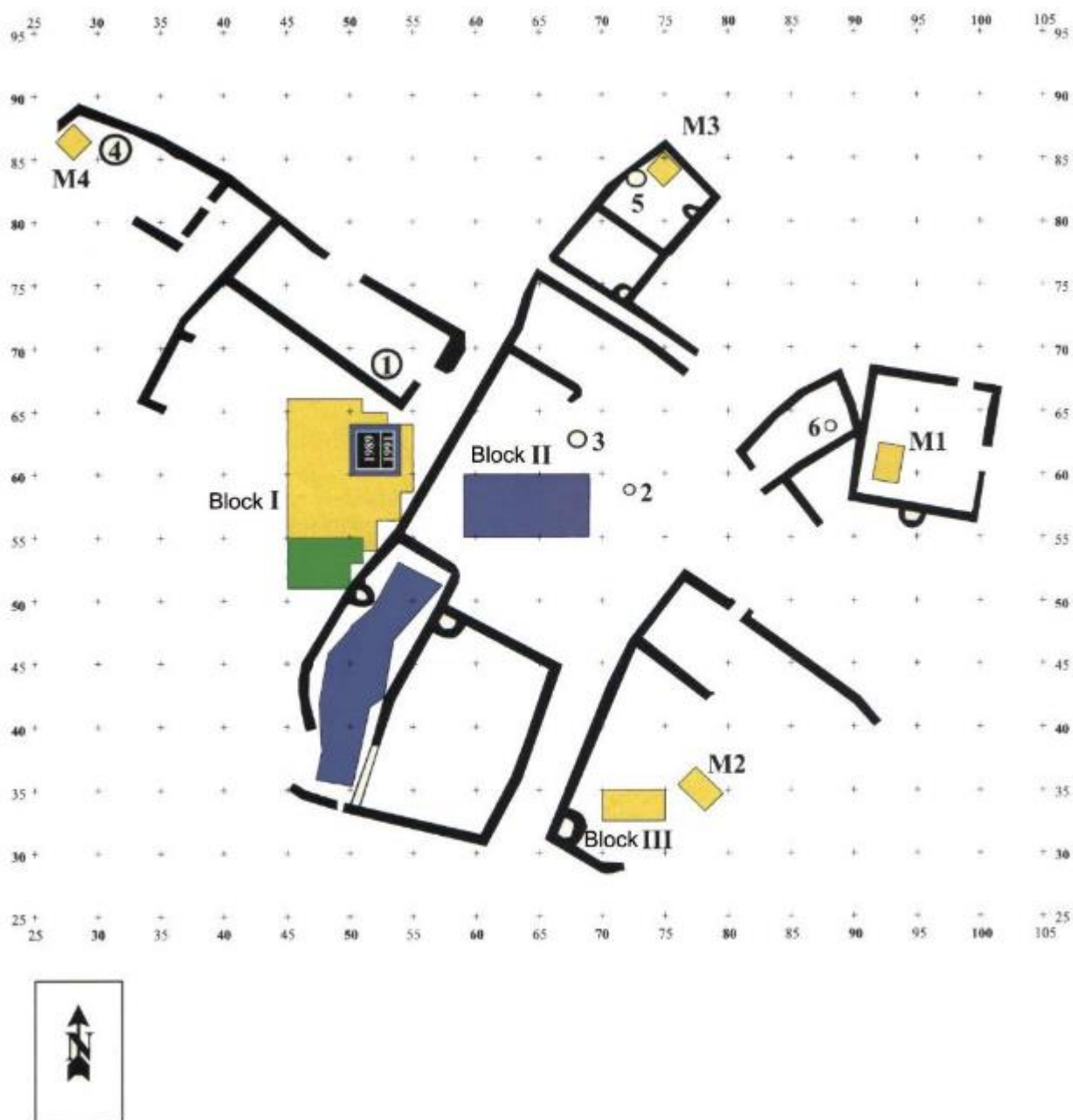
ილუსტრაცია. 3

დმანისის ნაქალაქარი, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის დმანისის მუზეუმ-
ნაკრძალი, არქეოლოგიური გათხრების უბანი III

DMANISI

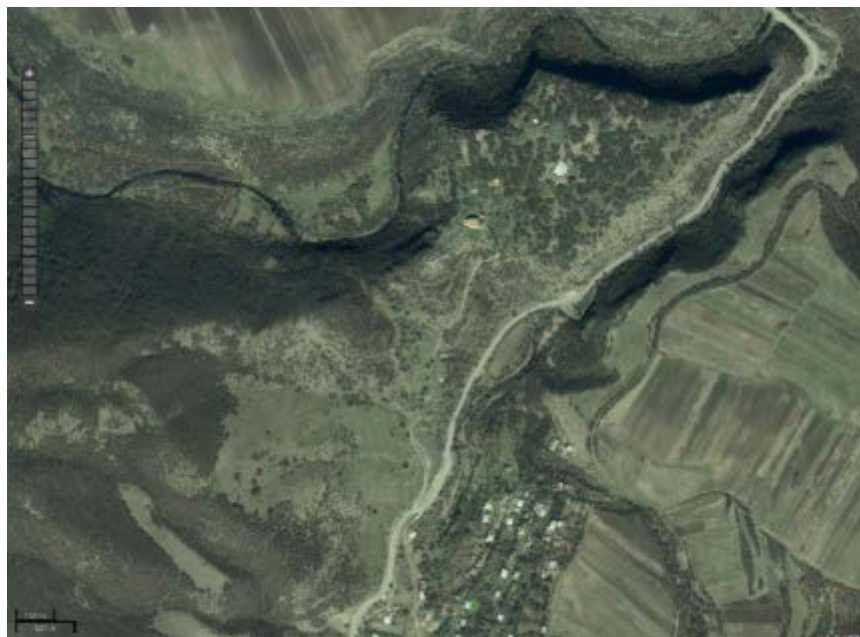
ილუსტრაცია 4. დმანისის ნაქალაქარი, არქეოლოგიური გათხრების უბანი III, სიტუაციური გეგმა

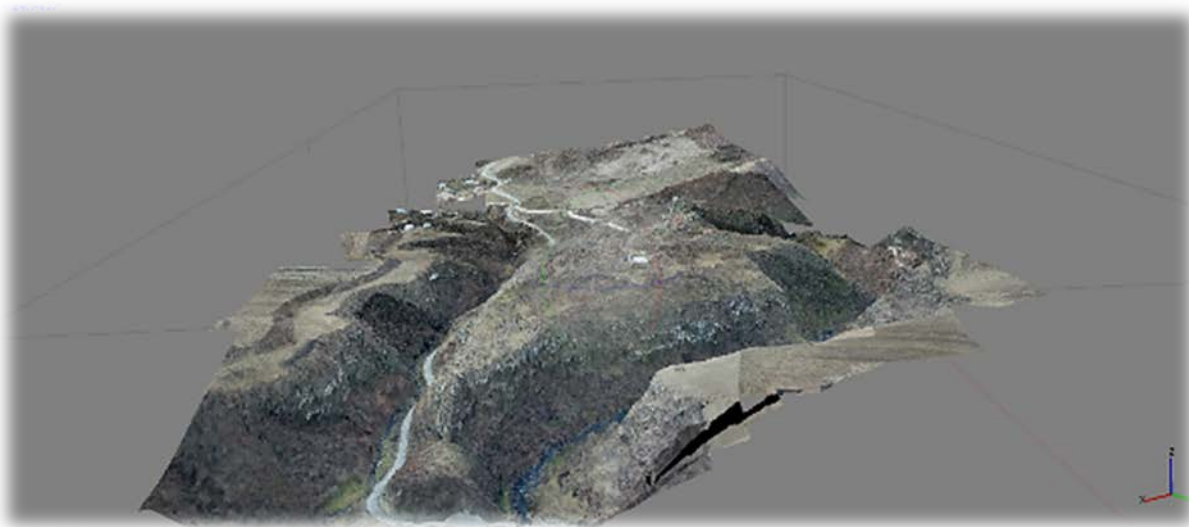
ილუსტრაცია 5. დმანისის ნაქალაქარი, არქეოლოგიური გათხრების უბანი III, სიტუაციური გეგმა, პალეოლითური გათხრების ბლოკი 1, ბლოკი 2, ბლოკი 3

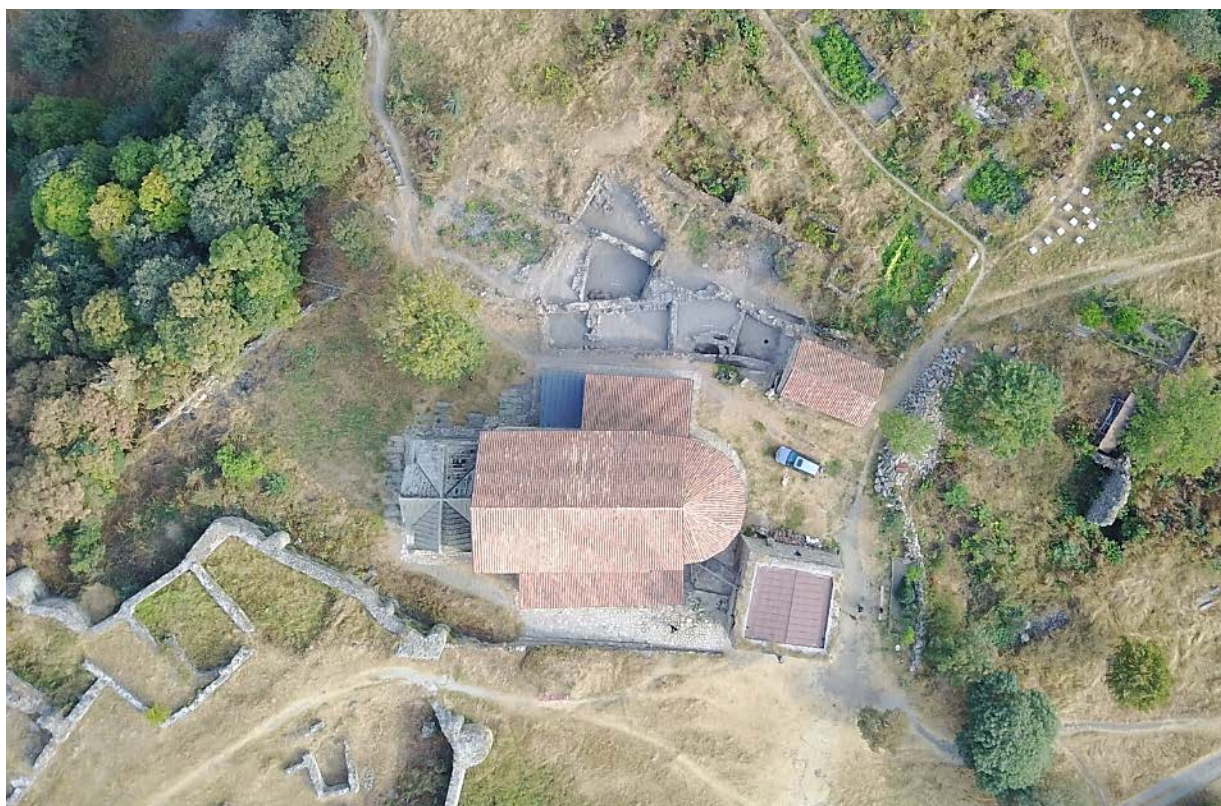
ილუსტრაცია 6. დმანისის ნაქალაქარი, არქეოლოგიური გათხრების უბანი III, ე.წ. „ბურჯიანი მეჩეთი“, გათხრების ტერიტორია

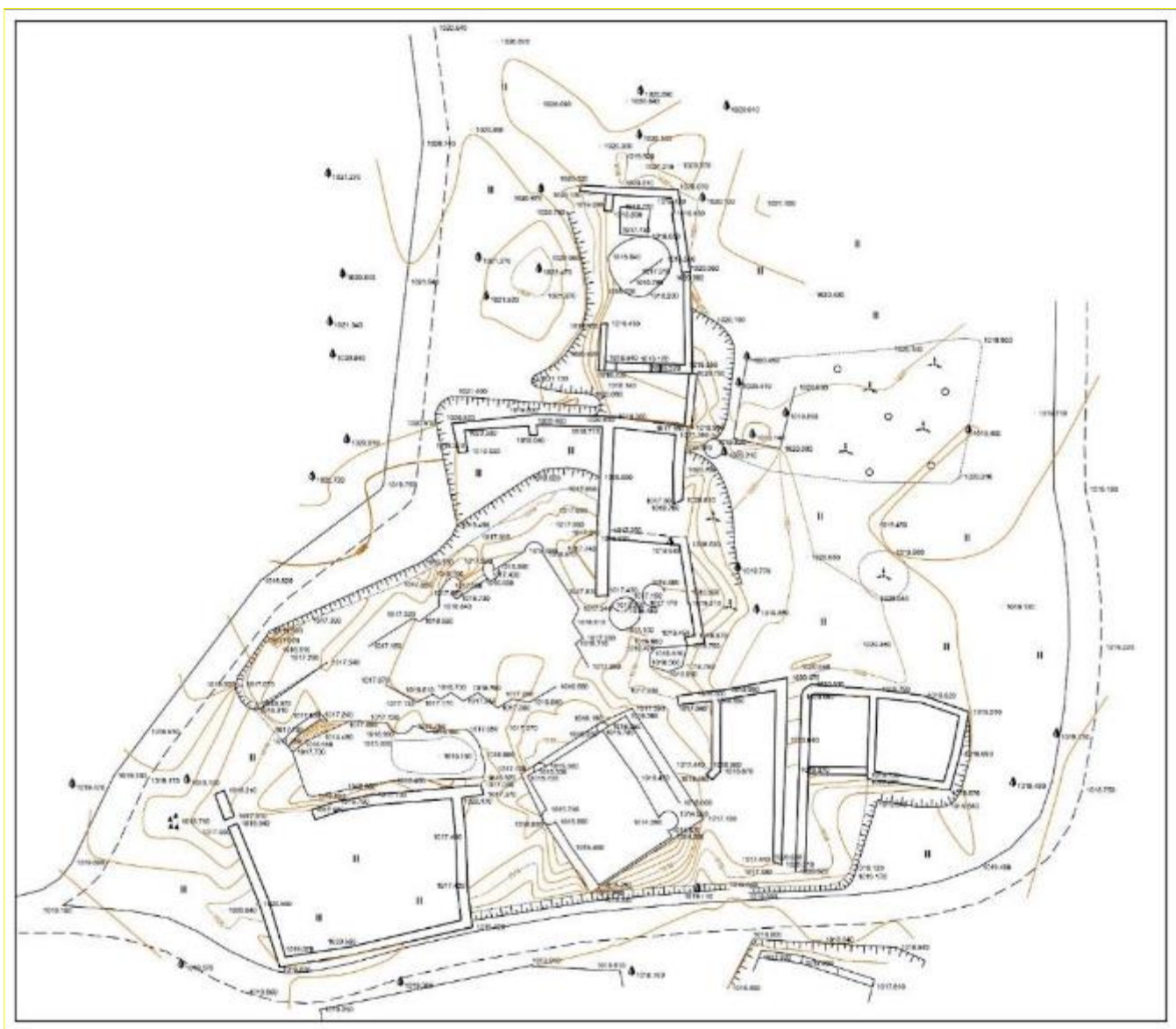
ილუსტრაცია 7. დმანისის ნაქალაქარი და სამაროვანი

ილუსტრაცია 8. მდინარეების, მაშავერასა და ფინეზაურის ხერთვისი. ნაქალაქარი. 3
D მოდელი

ილუსტრაცია 9. დმანისის სიონი. დმანისის ნაქალაქარის I არქეოლოგიური უბანი

ილუსტრაცია 10. დმანისის ნაქალაქარი, არქეოლოგიური გათხრების უბანი III, ტოპოგემა

ილუსტ. 11. დმანისის საველე-არქეოლოგიური მუზეუმი, არქეოლოგიური გათხრების უბანი III

ილუსტ. 12. დმანისის საველე-არქეოლოგიური მუზეუმი, არქეოლოგიური გათხრების უბანი III